

B Operationele uitwerking

Incidentbestrijding op het Water

- 1** Randvoorwaardelijke processen
- 2** Uitwerking Ramptype 2
“Ongeval op het water”
- 3** Rampbestrijdingsprocessen

Inhoudsopgave

1	Inleiding	37
1.1	Inhoud	37
2	Melding & Alarmering	38
2.1	Procesbeschrijving	38
2.2	Uitgangspunten op het water	38
2.2.1	Oplossing voor “verschillende soorten meldkamers hebben een rol”	38
2.2.2	Oplossing voor “meerdere meldkamers betrokken”	40
2.2.3	Oplossing voor “geen vaste structuren, protocollen en afspraken”	42
3	Leiding & Coördinatie	44
3.1	Procesbeschrijving	44
3.2	Uitgangspunten op het water	44
3.2.1	Oplossing voor “betrokkenheid meer en andere partijen”	44
3.2.2	Oplossing voor “brede verantwoordelijkheidsverdeling rampbestrijdingsprocessen”	45
3.2.3	Oplossing voor “behoefte aan coördinatie op incidentlocatie”	47
3.2.4	Oplossing voor “regiogrensoverschrijdende waterincidenten”	48
4	Op- & Afschaling	53
4.1	Procesbeschrijving	53
4.2	Uitgangspunten op het water	53
4.2.1	Oplossing voor “verschillende opschalingstructuren bij operationele (water)diensten”	53
4.2.2	Oplossing voor “verschillende wijzen van op- en afschaling”	55
4.2.3	Oplossing voor “onduidelijke bevoegdheid tot opschalen”	55
5	Informatiemanagement	56
5.1	Procesbeschrijving	56
5.2	Uitgangspunten op het water	56
5.2.1	Oplossing voor “veelheid aan betrokken actoren die afhankelijk zijn juiste informatie”	56
5.2.2	Oplossing voor “andere communicatie- en informatiesystemen dan op het land”	57
5.2.2.1	Schema dagelijks optreden: contact tussen veldeenheden	57
5.2.2.2	Schema GRIP 1 en hoger: contact tussen CoPI – OSC	58
5.2.2.3	Schema GRIP 2 en hoger: contact tussen CoPI – ROT – RBT	58
5.2.3	Oplossing voor “er worden verschillende terminologieën gebruikt”	59
	Bijlagen	60
Bijlage 1	Overzicht scenario's	61
Bijlage 2	Alarmeringsprotocollen	63
Bijlage 3	Meldingsclassificaties	68
Bijlage 4	Functiebeschrijving Officier van Dienst-Water- en scheepvaartzorg	70
Bijlage 5	Samenstelling rampbestrijdingsteams	72
Bijlage 6	Opschaling volgens GRIP	74

B

1

1 Inleiding

1.1 Inhoud

Inleiding

Voor een optimale organisatie voor incidentbestrijding op het water zijn de volgende randvoorwaardelijke processen van groot belang:

- Melding & Alarmering
- Op- & Afschaling
- Leiding & Coördinatie
- Informatiemanagement

Deze processen zijn noodzakelijk voor het effectief functioneren van de incidentbestrijding en crisisbeheersing en hebben een multidisciplinair karakter. De randvoorwaardelijke processen maken de gezamenlijke bestrijding van grootschalige incidenten mogelijk.

Samenhang

Door middel van de processen Melding & Alarmering en Op- & Afschalen wordt de multidisciplinaire hoofdstructuur van de incidentbestrijding opgebouwd. Deze processen zijn daarom de achilleshiel van de incidentbestrijding. Wordt de hoofdstructuur niet tijdig genoeg opgebouwd, dan wordt (vooral) bij acute grootschalige incidenten per definitie afbreuk gedaan aan de effectiviteit van de bestrijding.

Het proces Leiding & Coördinatie is essentieel voor het functioneren van die hoofdstructuur. Alle andere processen worden hiermee aangestuurd. De aanwezigheid van de benodigde mensen en middelen is immers niet voldoende; het gaat erom dat daarmee het incident daadwerkelijk wordt bestreden.

Het proces informatiemanagement voorziet tot slot in de meest elementaire behoefte van alle processen, namelijk de informatie over de aard, omvang en effecten van het incident, de wijze van bestrijden en het aanwezige en nog beschikbare bestrijdingspotentieel.

In dit hoofdstuk zijn deze specifieke processen voor de incidentbestrijding op het water in operationele zin uitgewerkt.

B**1**

2 Melding & Alarmering

2.1 Procesbeschrijving

Inleiding

Het aannemen van een melding van een incident en het alarmeren van de hulpverleningsdiensten is de eerste stap in het opstarten van een incidentbestrijdingsorganisatie.

Het doel van het proces Melding & Alarmering is:

- Het verkrijgen, verifiëren en combineren van de essentiële gegevens van een incident.
- Het beoordelen van die gegevens en die vertalen naar de initiële hulp- en inzetbehoefte.
- Het zo snel en effectief mogelijk beschikbaar maken van deze hulp.

Het proces omvat alle activiteiten gericht op het bedrijfszeker, effectief en tijdig aannemen, verwerken en registreren van de gegevens over het incident (de melding) en het alarmeren en/of informeren van de juiste eenheden, functionarissen, instanties en andere hulpbronnen (de uitgifte).

2.2 Uitgangspunten op het water

Complicerende factoren

Bij incidenten op het water spelen, in het proces Melding & Alarmering, een aantal complicerende factoren een rol:

1. Verschillende soorten meldkamers hebben een rol bij incidenten op het water en sturen operationele eenheden aan.
2. Vaak zijn meerdere GMK's betrokken doordat onduidelijkheid bestaat (bij de melder of bij de meldkamer) over de precieze incidentlocatie en omdat incidenten op het water al snel gemeente- en/of regiogrensoverschrijdend zijn.
3. Er bestaan geen vaste structuren, protocollen en afspraken over de afhandeling van incidenten op het water (in tegenstelling tot 'landincidenten').

Oplossingen

In antwoord op de bovenstaande complicerende factoren zijn in de volgende deelparagrafen oplossingen aangegeven voor melding en alarmering bij incidenten op het water.

2.2.1 Oplossing voor "verschillende soorten meldkamers hebben een rol"

Verbindings- en meldkamers

Cruciaal binnen het proces Melding & Alarmering zijn de meldkamers en verkeersposten. Het proces dient dusdanig ingericht te zijn, dat meldingen van incidenten bij de meldkamer of verkeerspost binnenkomen en dat vervolgens de benodigde hulpverleningsdiensten worden gealarmeerd. De meldkamers fungeren hiermee als een 'spin in het web'. Bij een incident op het water kunnen in de startfase verschillende verbindings- en meldkamers betrokken zijn:

- Landelijke 112-centrale in Driebergen
- Regionale Gemeenschappelijke Meldkamers (GMK)
- Operationeel Centrum KLPD (OC KLPD)
- Verkeersposten nautisch beheerder (VP)
- Kustwachtcentrum (KWC)¹²

Opgemerkt wordt dat in dit Handboek alle bovenstaande centrales voor de eenduidigheid worden aangemerkt als "meldkamer", ondanks de verschillende kenmerken en verschijningsvormen.

¹² Het Kustwachtcentrum voert de SAR-taak uit voor de Noordzee op grond van internationale wetgeving. Tevens is het KWC actief op de ruime binnenwateren; over deze SAR-taak dienen afspraken te worden vastgelegd met de betreffende veiligheidsregio's.

Melding

Incidenten op het water kunnen op verschillende manieren gemeld worden:

- Via VHF (marifoon), dit bericht is te ontvangen door:
 - Kustwachtcentrum (KWC)
 - Verkeerspost nautisch beheerder (VP)¹³
 - Eventueel uitluisterende Waterpolitie
 - Eventueel uitluisterende nautisch beheerders
 - Overige uitluisterende schepen of instanties
- Via telefoon (112), dit bericht komt binnen bij:
 - Landelijke 112-centrale te Driebergen indien met een mobiele telefoon is gebeld of als door boardcomputers incidenten gedetecteerd zijn die automatisch via het GSM-net worden doorgemeld.
 - Gemeenschappelijke Meldkamer van de veiligheidsregio (GMK) indien via een vaste lijn wordt gebeld.
- Via C2000 (via hulpverlener), dit bericht komt binnen bij:
 - De meldkamer waar de C2000 gebruiker is aangemeld.

Alarmering

Direct na de melding en doormelding van het incident alarmeren de meldkamers de operationele eenheden. Doordat de melding door verschillende meldkamers gelijktijdig ontvangen kan worden is een goede afstemming van belang om te bepalen welke meldkamer wie alarmeert.

In eerste instantie wordt de alarmering via de meldkamers uitgevoerd. In latere fasen geven ook betrokken leidinggevenden van de disciplines aan welke eenheden nog meer gealarmeerd moeten worden.

Te alarmeren partijen

Partijen met operationeel materieel die gealarmeerd kunnen worden zijn (niet uitputtend):

- Regiopolitie
- Waterpolitie
- Brandweer
- GHOR/Ambulancezorg
- Gemeenten
- Waterbeheerder¹⁴ (waaronder Rijkswaterstaat, Waterschap, provincie of gemeente)
- Kustwacht
- KNRM (op zee en ruime binnenwateren)
- Reddingsbrigade
- Andere publieke/private partijen (b.v. bergingsbedrijven, waterleidingbedrijf en andere nutsbedrijven)

B

1

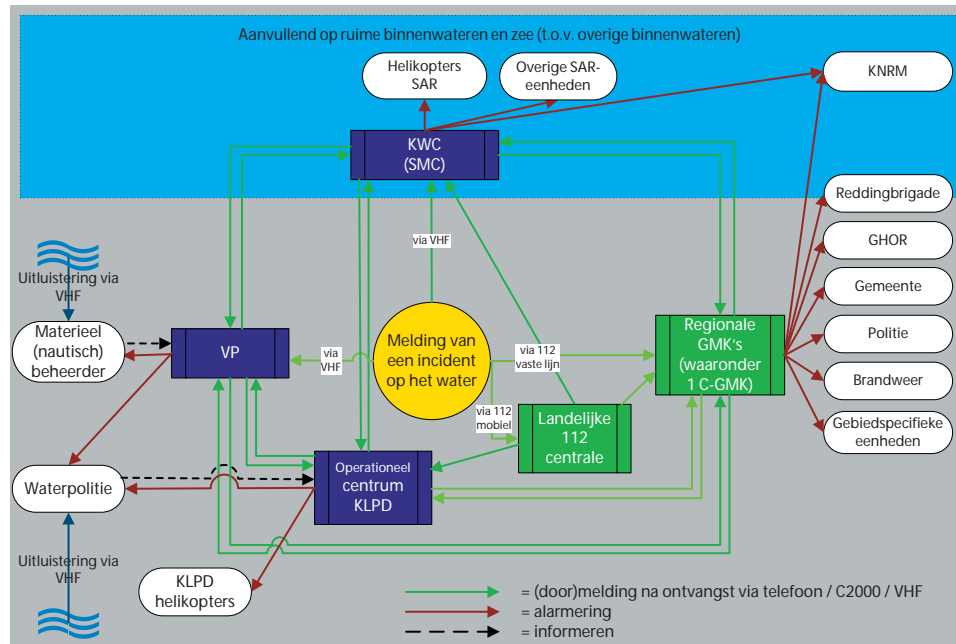
¹³ Verkeersposten worden in sommige gebieden onderscheiden als centrale verkeerspost en uitvoerende verkeerspost.

¹⁴ Onder Waterbeheerder wordt verstaan de organisatie(s) die zich verantwoordelijk is (zijn) voor voor het nautisch verkeersmanagement, het beheer van waterkwaliteit en het beheer van waterkwaliteit en waterkeringen.

Overzicht

Het proces Melding & Alarmering bij incidenten op het water is in het onderstaande overzicht gevisualiseerd.

Uit dit overzicht blijkt dat vele partijen zijn betrokken en dat steeds onderling contact moet worden gelegd voor (door)melding en informeren. Het is van groot belang deze afspraken helder en eenduidig vast te stellen in Alarmeringsprotocollen.

Figuur 4: Melding & Alarmering op het water

2.2.2 Oplossing voor “meerdere meldkamers betrokken”

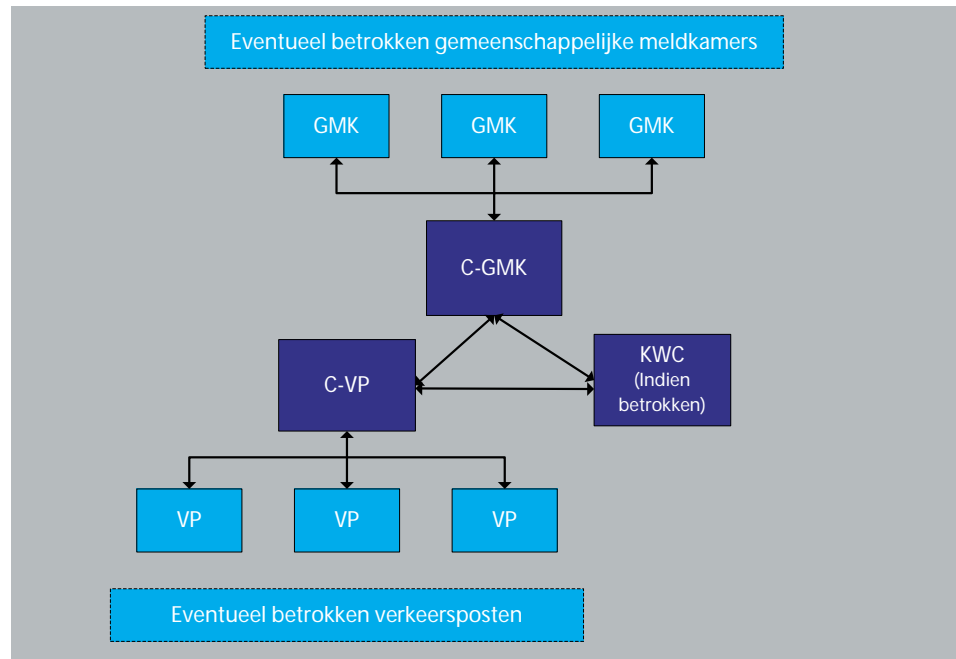
C-GMK

Bij incidenten op vaarwegen doet zich regelmatig de situatie voor dat meerdere veiligheidsregio's met hun Gemeenschappelijke Meldkamers (GMK's) betrokken zijn. Dat komt doordat er onduidelijkheid kan bestaan (bij de melder of bij de meldkamer) over de precieze incidentlocatie of omdat de melding bij verschillende regio's binnenkomt. Regiogrenzen liggen immers vaak in het midden van de vaarwegen en door stroming of verwaaiing (bijv. bij rookontwikkeling of vrijkomend gas) is het effectgebied breder dan op het land. Ditzelfde geldt voor de VP's. Daarom dienen er duidelijke afspraken te zijn over de melding en alarmering door de verschillende meldkamers. Bij incidenten op het water worden centrale coördinatiepunten aangewezen. Dit betekent:

- Per samenhangend risicowatersysteem (SRWS)¹⁵ wordt bij elk incident één GMK het centrale informatiepunt voor de “land- meldkamers” dat het totaaloverzicht heeft over alle uitgezette acties (gevoed door alle betrokken GMK's).
- Dit centrale informatiepunt van het land voor het betreffende waterincident wordt aangeduid als coördinerende GMK (C-GMK).
- De C-GMK communiceert met de VP en (indien betrokken) het KWC.
- Indien er meerdere VP's zijn betrokken fungeert één VP als centrale verkeerspost, ook wel C-VP.
- Afstemming vindt altijd plaats tussen de C-GMK en de C-VP (en indien betrokken met het KWC). De C-GMK en C-VP worden gevoed door de “eigen meldkamers” en zetten daar ook weer acties uit.

¹⁵ Zie voor de beschrijving van een samenhangend risicowatersysteem deel C1 van dit Handboek.

Bovenstaande informatie kan als volgt worden gevisualiseerd:

Figuur 5: Informatie-uitwisseling na eerste alarmering

Taken C-GMK

De C-GMK heeft naast zijn reguliere taken de volgende (extra) taken:

- Is verantwoordelijk voor de (afstemming over) de alarmering ten behoeve van het incident met de bijbehorende acties.
- Heeft regie over het bovenregionaal berichtenverkeer en koppelt de eenheden aan de juiste (landelijke) gespreksgroepen (zie Informatie-management).
- Communiqueert met de betrokken GMK's en informeert de C-VP en (indien betrokken) het KWC binnen het samenhangend risicowatersysteem.
- Alarmeert het C-ROT (of heeft daarover contact met de bijbehorende GMK) (zie Leiding & Coördinatie).
- Alarmeert het C-RBT (of heeft daarover contact met de bijbehorende GMK) (zie Leiding & Coördinatie).
- Is operationele vraagbaak en verzorgt de afstemming voor en met de driehoek C-VP, KWC en de betrokken GMK's.

Bepalen C-GMK

Het bepalen van de C-GMK gebeurt op basis van de locatie van het incident:

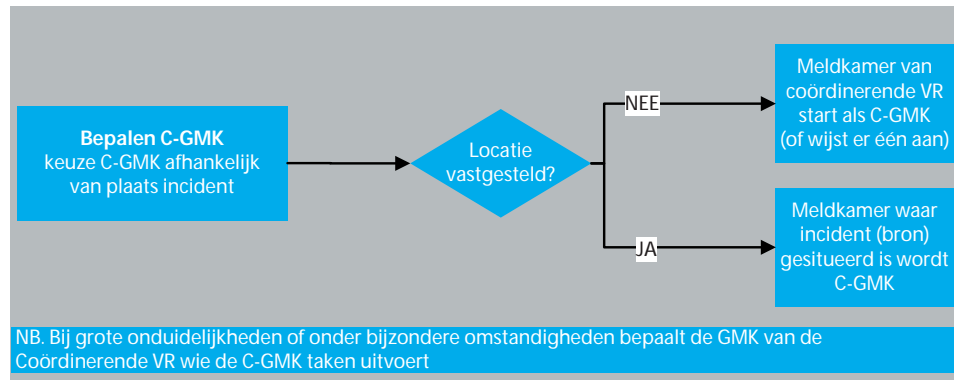
1. Als de incidentlocatie geheel duidelijk is wordt de GMK in de veiligheidsregio waar het incident (de bron) gesitueerd is de C-GMK.
2. Als de incidentlocatie (nog) niet (geheel) duidelijk is, start de GMK van de coördinerende veiligheidsregio als C-GMK (of deze wijst er een aan).
3. De taken van de C-GMK worden ten tijde van het incident niet overgedragen, ook niet als de locatie van het incident bij nader inzien in een andere veiligheidsregio blijkt te zijn.

Dit keuzeprocess geldt ook voor de aanwijzing van de C-VP.

Opgemerkt wordt dat er voor delen van het SRWS vaste afspraken kunnen worden gemaakt over de coördinatie van het proces Melding & Alarmering. Dit geldt bijvoorbeeld als er sprake is van regio's met slechts een gering watergebied die het verzoek doen aan naastliggende regio's om bij incidenten op het water de C-GMK-rol over te nemen.

Het is van belang dat in de praktijk bij een onduidelijke incidentlocatie alle gewaarschuwde meldkamers in actie komen maar dat daarna zo snel mogelijk de C-GMK wordt bepaald. Dit vraagt ook om een heldere lijn naar de GMK van de coördinerende veiligheidsregio zodat deze rol daadwerkelijk kan worden opgepakt.

Het proces voor het bepalen van de C-GMK kan als volgt gevisualiseerd worden:

Figuur 6: Bepalen centraal informatiepunt C-GMK

2.2.3 Oplossing voor “geen vaste structuren, protocollen en afspraken”

Toelichting

Voor incidenten op het land bestaan verschillende landelijke richtlijnen, afspraken en protocollen. Die ontbreken veelal voor incidenten op het water. Om ervoor te zorgen dat er in Nederland meer uniformiteit ontstaat en dat alle betrokken partijen op de hoogte zijn van afspraken zijn richtlijnen opgesteld ten behoeve van:

1. Het uitvraagprotocol
2. Het vaststellen van het scenario
3. Het alarmeringsprotocol
4. De meldingsclassificatie

1. Uitvraag-
protocol

Voor alle meldkamers waar een incidentmelding binnen kan komen is hetzelfde uitvraagprotocol van toepassing¹⁶.

Het volgende schema wordt daarvoor gebruikt:

Wie
• Naam melder en bereikbaarheidsgegevens
• Roepletters/nummer schip
• Naam schip
• Type schip
Wat
• Personen aan boord (POB's)
• Aantal gewonden/vermisten
• Lading
• Aard van incident
• Wat is waargenomen
Waar
• Positie schip lat/long (noorderbreedte, oosterlengte)
• Dichtstbijzijnde boei of haven
• Havennummer
Wanneer
• Wanneer heeft incident plaatsgevonden

Figuur 7: Uitvraagprotocol incidentmelding

¹⁶ Dit uitvraagprotocol is gericht op de eerste bepaling van de gewenste inzet. Vervolgens kunnen per discipline verdiepvragen worden gesteld voor nadere beeldvorming over bijvoorbeeld gewenste evacuatie of specifieke hulpbehoefte.

2. Scenario's

Op basis van de melding dient een inschatting te worden gemaakt van de gewenste alarmering. Om dit proces gestructureerd plaats te laten vinden, kan de melding worden geclassificeerd naar scenario's.

Waterincidenten zijn ingedeeld in 7 scenario's, te weten:

Overzicht scenario's	
1	Mens en dier in nood
2	Verontreiniging oppervlaktewater
3	Ongeval met gevaarlijke stoffen
4	Brand en/of explosie
5	Ordeverstoring
6	Ecologisch incident
7	Aanvaring en/of losgeslagen schip, object of lading

Figuur 8: Overzicht scenario's

Aan de 7 scenario's kan een gebiedsspecifiek scenario (8) worden toegevoegd als daaraan in een bepaald SRWS behoefte bestaat.

In bijlage 1 is het totale overzicht van de (sub)scenario's opgenomen.

In het schema in bijlage 2 is aangegeven bij welk scenario door welke meldkamer welk rampbestrijdingsproces in gang gezet wordt. Vaak is er sprake van meerdere scenario's bij één incident.

3. Alarmerings-protocol

Voor alle meldkamers zijn uitvraag- en alarmeringsprotocollen opgesteld met daarin aangegeven wie welke eenheden wanneer alarmeert en wie wie informeert (inclusief terugmelding). Via C2000 worden, alle betrokken meldkamers geïnformeerd (eventueel kan deze informatie via een lichtkrant getoond kunnen worden in de verschillende meldkamers). Per betrokken meldkamer (KWC, GMK, OC KLPD en VP) is een alarmeringsprotocol opgesteld. In bijlage 2 zijn de alarmeringsprotocollen opgenomen. De protocollen dienen per samenhangend risicowatersysteem toegepast te worden.

4. Meldings-classificaties

De (gemeenschappelijke) meldkamers van politie, brandweer en ambulances werken met het uniforme systeem "GMS", (geïntegreerd meldkamer systeem). Dit systeem stelt de centralist in staat een binnengekomen melding eenduidig te classificeren.

In bijlage 3 is deze structuur nader uitgewerkt in meldingclassificaties.

B

1

3 Leiding & Coördinatie

3.1 Procesbeschrijving

Leiding & Coördinatie

Het proces Leiding & Coördinatie omvat voor alle disciplines (horizontaal) en voor alle niveaus (verticaal) de volgende activiteiten:

- Het in onderlinge samenhang vaststellen van de prioriteiten bij het bestrijden van het incident (de besluitvorming).
- Het coördineren van en leiding geven aan de feitelijke bestrijding c.q. aan de uitvoering van de rampbestrijdingsprocessen.
- Het monitoren van de resultaten.
- En het op basis hiervan beoordelen en bijstellen van de bestrijding.

Nota bene

Benadrukt wordt dat het proces van Leiding & Coördinatie van betekenis is voor alle inhoudelijke en voorwaardenscheppende processen bij de incidentbestrijding en dat het proces niet pas start nadat de opschaling is voltooid. Bij de eerste alarmering wordt er al een beslissing genomen over de opschaling en over de leiding en coördinatie. Vanaf het eerste moment moet daarom de beslissingsbevoegdheid zijn belegd. Deze cruciale besluiten werken door in de bestrijding tijdens de fase waarin de rampbestrijdingsorganisatie volledig op strekte is.

3.2 Uitgangspunten op het water

Complicerende factoren

Bij incidenten op het water moet in de opschalingstructuur rekening worden gehouden met een aantal complicerende factoren:

1. Er zijn andere en meer partijen betrokken dan bij incidenten op het land.
2. Processen die zich op het water afspelen zijn bij verschillende eigenaren belegd.
3. Er is vaak behoefte aan coördinatie ter plaatse (mede ingegeven door het feit dat er vanaf het land niet altijd zicht is op de incidentlocatie).
4. Een incident op het water is vaak gemeentegrensoverschrijdend en vaak zelfs regio-grens-overschrijdend. De locatie van het incident is daarbij niet altijd meteen eenduidig vast te stellen.

Oplossingen

In antwoord op de bovenstaande factoren zijn in de volgende deelparagrafen oplossingen aangegeven voor de inrichting van de incidentbestrijding op het water.

3.2.1 Oplossing voor “betrokkenheid meer en andere partijen”

Overzicht

Bij incidentbestrijding op het water zijn vaak meer en andere partijen betrokken dan op het land. Het gaat dan om de volgende ‘extra’ partijen (niet uitputtend):

- (Water)politie
- Kustwacht
- Waterbeheerder
- KNRM
- Reddingsbrigade
- Bergingsbedrijven
- Andere publieke en private partijen

Via aanvullende afspraken worden de taken en verantwoordelijkheden van de ‘waterpartijen’ op elkaar afgestemd betreffende:

1. De inrichting
2. De voorbereiding
3. De uitvoering

1. Ramp- bestrijdings- processen (inrichting)

Om helderheid te verkrijgen in de verschillende processen waar deze diensten verantwoordelijk voor zijn of een bijdrage aan leveren, wordt de hulpverlening opgesplitst in rampbestrijdingsprocessen. In het Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding zijn deze processen reeds beschreven en in het kader van het Referentiekader Regionaal Crisisplan¹⁷ op onderdelen aangescherpt.

Voor incidentbestrijding op het water geldt op onderdelen een andere invulling en/of aanvulling per proces. Daarom zijn de reguliere "landprocessen" in het "Referentiekader Regionaal Crisisplan" uitgebreid met het Cluster Water- en scheepvaartzorg. De processen die separaat zijn benoemd betreffen:

- Search and Rescue
- Nautisch verkeersmanagement
- Beheer waterkwaliteit
- Beheer waterkwantiteit en waterkeringen

In hoofdstuk B3 van dit Handboek zijn deze processen nader uitgewerkt. De procesverantwoordelijke is verantwoordelijk voor de monodisciplinaire operationele uitvoering.

2. Water- functionaris (voorbereiding)

Bij incidentbestrijding op het water zijn meer en andere partijen dan op het land betrokken. Om al deze partijen te betrekken bij de Veiligheidsregio en afstemming te organiseren wordt een "Waterfunctionaris" per watergebied aangesteld. Deze Waterfunctionaris heeft tot taak om in de voorbereidende fase de monodisciplinaire operationele invulling, van alle partijen die betrokken zijn bij incidentbestrijding op en rond het samenhangende risicowatersysteem, voor en met de betrokken veiligheidsregio's op elkaar af te stemmen. Dit betekent dat de Waterfunctionaris een netwerkfunctie vervult, met als taak zorg te dragen voor afstemming van de incident- en hulpverleningsorganisatie op het betreffende water, via de juiste planvorming en afspraken vanuit de Coördinerende Veiligheidsregio (zie 3.2.4). Voor een effectieve incidentbestrijding op het water is het bundelen van krachten van groot belang.

De functiebeschrijving van een Waterfunctionaris is opgenomen in Deel D, bijlage 1. De functie wordt ondergebracht bij de Coördinerende Veiligheidsregio van het samenhangend risicowatersysteem (zie Deel C1, "bepalen werkingsgebied IBP")

3. Actiecentrum Water en scheep- vaart (uitvoering)

Een belangrijke constatering is dat bij waterincidenten veelal specifieke kennis en expertise benodigd is van de hulpverleningsorganisaties en tevens van de partijen die niet dagelijks als "hulpverleningsorganisatie" functioneren. Deze expertise kan worden samengebracht in een Actiecentrum Water en scheepvaart en dit voert in opdracht van het Coördinerend-Regionaal Operationeel Team (C-ROT) acties uit of geeft adviezen aan het C-ROT (zie 3.2.4). Het gaat dan bijvoorbeeld om deskundigheid met betrekking tot nautisch verkeersmanagement, waterkwaliteit, waterkwantiteit, reddingsdiensten, bergingswerkzaamheden, ladinginformatie of scheepsstabiliteit.

De verschillende waterpartijen komen bij elkaar in een Actiecentrum Water en scheepvaart. Het actiecentrum wordt vertegenwoordigd in het C-ROT door de, in termen van het Referentiekader Regionaal Crisisplan, Algemeen Commandant Water- en scheepvaartzorg.

Ook indien in een lagere opschalingsfase van het incident behoefte bestaat aan een actiecentrum kan besloten worden tot de inrichting daarvan. Dit valt onder monodisciplinaire opschaling.

Het calamiteitenteam zoals dat binnen de organisatie van de waterbeheerder bijeenkomt, kan in een aantal gevallen ook als zodanig dienst doen.

3.2.2 Oplossing voor "brede verantwoordelijkheidsverdeling rampbestrijdingsprocessen"

Verantwoordelijk- heid processen Water- en scheep- vaartzorg

In de voorgaande paragraaf is toegelicht dat er meerdere organisaties zijn die op het water een rol spelen. Deze organisaties geven invulling aan de vier processen van Water- en scheepvaartzorg. Om eenduidig optreden en effectieve incidentbestrijding in te richten dient de verantwoordelijkheidsverdeling te allen tijde helder te zijn.

B

1

¹⁷ Zie Referentiekader Regionaal Crisisplan 2009.

Voor de processen nautisch verkeersmanagement, beheer waterkwaliteit, beheer waterkwantiteit en waterkeringen ligt die verantwoordelijkheid bij de waterbeheerder(s). Waterbeheerder kunnen zijn: Rijkswaterstaat, Waterschap, provincie of gemeente, afhankelijk van het werkingsgebied.

De verantwoordelijkheid voor Search and Rescue (SAR) is minder duidelijk bij één operationele partij belegd. Uit de Nota naar aanleiding van het verslag¹⁸ van de behandeling van de Wet veiligheidsregio's door de Tweede Kamer kan hierover het volgende worden geciteerd:

“De primaire verantwoordelijkheid voor het redden van mens en dier op gemeentelijk ingedeeld water maakt onderdeel uit van de brandweezorg en ligt derhalve bij het college van burgemeester en wethouders. Dit geldt zowel in de huidige wetgeving als in het wetsvoorstel veiligheidsregio's. Het college van burgemeester en wethouders bepaalt bij wie de taak van het redden in een voorkomend geval belegd wordt: bij de (regionale) brandweer, de Kustwacht of mogelijk een andere (particuliere) partij. Het ligt voor de hand dat daarbij gebruik wordt gemaakt van de daarvoor het best toegeruste organisatie. De veiligheidsregio kan hierover met de Kustwacht als crisispartner afspraken maken. Over deze inzet en de coördinatie ervan worden in de voorbereiding afspraken gemaakt en procedures vastgesteld. Dit wordt vastgelegd in het regionaal crisisplan dat het bestuur van de veiligheidsregio ingevolge artikel 14 van het wetsvoorstel dient te vast te stellen.” (...) “Het wetsvoorstel veiligheidsregio's brengt geen wijzigingen in de verhouding tot de Wet bestrijding ongevallen Noordzee ten opzicht van de huidige situatie met de Wet rampen en zware ongevallen. Bij de rampenbestrijding in het gemeentelijk ingedeeld gedeelte van de Noordzee wordt ingevolge de Wet bestrijding ongevallen Noordzee afgeweken van het systeem waarbij het zwaartepunt van de bestrijding bij de lokale overheid ligt. Op de Noordzee blijft voor de coördinatie de minister van Verkeer en Waterstaat verantwoordelijk, die bij de uitvoering moet handelen in overeenstemming met de ministers die het mede aangaat. Dit is de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties indien latere overheden zijn betrokken.”

De taak tot het redden van mens en dier op gemeentelijk ingedeeld water is dus onderdeel van de brandweezorg (cf. de Brandweerwet 1985 en het wetsvoorstel veiligheidsregio's) waarbij (onderdelen van) die brandweezorg, zoals SAR, aan een andere partij overgedragen kan worden. Via aanvullende afspraken, bijvoorbeeld via een incidentbestrijdingsplan, en vastgelegd in het regionaal crisisplan (art. 14), kunnen dus ook andere partijen dan de brandweer door het bevoegd gezag als SAR-verantwoordelijke worden aangewezen, zoals de Kustwacht of de nautisch beheerder.

Meerdere proceseigenaren

Uitgangspunt in dit Handboek is dat het aantal vertegenwoordigers van de waterpartijen in de operationele en bestuurlijke teams zoveel mogelijk wordt beperkt. Als er een waterbeheerder is met verantwoordelijkheid voor zowel het nautisch verkeersmanagement, het beheer van de waterkwaliteit als het beheer van de waterkwantiteit en waterkeringen, dan wordt in ieder team volstaan met 1 vertegenwoordiger voor deze waterprocessen te weten:

- Eén Ovd-Water- en scheepvaartzorg (Ovd-W)¹⁹ in het CoPI
- Eén vertegenwoordiger van het Actiecentrum Water in het C-ROT (Algemeen Commandant²⁰)
- Eén vertegenwoordiger van de waterbeheerder (of bij meerdere bevoegde gezagen, meerdere vertegenwoordigers) in het G/RBT; afhankelijk van de locatie van het incident kunnen dat bijvoorbeeld zijn:
 - de HID (namens RWS)
 - de dijkgraaf (namens Waterschap)
 - de gedeputeerde (namens provincie als waterbeheerder)
 - de wethouder (namens de gemeente als waterbeheerder)
 - de (Rijks)havenmeester

¹⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 117, nr. 6 pag. 63.

¹⁹ De Ovd-Water- en scheepvaartzorg (Ovd-W) is de aanduiding voor de vertegenwoordiger in het CoPI vanuit de waterpartijen die verantwoordelijk is voor de processen nautisch verkeersmanagement, beheer waterkwaliteit en beheer waterkwantiteit en waterkeringen. Afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling vult de Ovd-W of de Ovd-B de vertegenwoordiging voor het SAR-proces. De positie van de Ovd-W is vergelijkbaar met de Ovd's van de reguliere hulpdiensten.

²⁰ Conform terminologie Referentiekader Regionaal Crisisplan.

Op de wateren waar de Kustwacht is aangewezen als SAR-verantwoordelijk geldt dat zij bij de dagelijkse zorg (tot de opschaling naar GRIP) fungeren als operationeel verantwoordelijke (als OvD) voor het monodisciplinaire SAR-proces. Bij GRIP 1 en hoger is er een OvD-W van de waterbeheerder in het CoPI aanwezig en stemt deze het SAR-proces af met de Kustwacht.

In deze gebieden zal er een verbinding tussen het C-ROT en de Kustwacht worden ingericht via het Actiecentrum Water en scheepvaart. Deze verbinding wordt onderhouden door een liaison vanuit het Kustwachtcentrum in het actiecentrum.

Taken OvD-W

De OvD-W heeft de volgende taken (zie bijlage 4 voor volledige functiebeschrijving en competentieprofiel):

- Aansturen (ter plaatse of op afstand) van de operationele processen water- en scheepvaartzorg op plaats incident en het afstemmen van de aanpak met andere ketenpartners zoals bijvoorbeeld de Inspectiedienst Verkeer en Waterstaat, het KLPD en de milieudienst.
- Bepalen van de te nemen maatregelen en de daarvoor benodigde middelen.
- Deelnemen in het CoPI als het incident wordt opgeschaald naar een GRIP-fase.
- Adviseren Leider CoPI vanuit monodisciplinaire achtergrond met multidisciplinaire blik. Hierin de belangen van de processen waarvoor hij verantwoordelijk is optimaal vertegenwoordigen.
- Verantwoordelijk voor het informatiemanagement en de eventuele opschaling van de eigen processen (via Verkeerspost, of KWC, naar de GMK).
- Aansturen van contractpartners, afstemmen werkzaamheden en aanpak met bergers voor zover behorend bij zijn operationele verantwoordelijkheid in het bestrijdingsproces.

3.2.3 Oplossing voor “behoefte aan coördinatie op incidentlocatie”

OSC

Bij incidentbestrijding op het water is al snel behoefte aan afstemming en coördinatie op de plaats van het incident. Dit vanwege het feit dat op het water niet altijd het gehele incident voor alle procesverantwoordelijken zichtbaar is en verschillende partners aanwezig zijn. Om in die gevallen toch een goede afstemming en een juist beeld te krijgen van de situatie op het water kan een functionaris worden belast met de praktische coördinatie op de plaats van het incident. Deze functionaris wordt “On scene coördinator” (OSC) genoemd.

Omdat de functie van OSC een ‘extra’ functie is ten opzicht van incidenten op het land, roept deze term veel vragen op (vooral bij de landpartijen). Om helderheid te verschaffen in zijn taken en bevoegdheden, en om toe te lichten hoe deze functionaris past in het geheel van de incidentbestrijding, is de functie van OSC hieronder nader uitgewerkt.

Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten gelden voor de instelling van een OSC:

1. Op basis van bepaalde criteria kan besloten worden zo spoedig mogelijk een OSC in te zetten. Bijvoorbeeld bij het ontbreken van zicht op het incident kan er behoefte bestaan aan ‘een verlengde arm’ van de OvD.
2. De procesverantwoordelijke wijst in dat geval één (functionaris als) OSC aan op een geschikt vaartuig of verkeerspost met zicht op het incident. Deze eenheid neemt in principe niet deel aan de procesuitvoering. De OSC dient bij voorkeur te beschikken over zowel VHF (marifoon) als over C2000: Indien in een acute situatie nodig kan de OSC taak worden uitgevoerd door de schipper van een passerend vaartuig totdat een beter toegeruste functionaris de OSC taak kan overnemen.
3. Er worden vaak eenheden van andere disciplines ingezet bij de genoemde waterprocessen. Deze eenheden melden zich in dat geval bij aankomst bij de OSC.
4. De OSC valt afhankelijk van het type incident onder één van de procesverantwoordelijken. Ter illustratie: bij verontreiniging is dat de OvD-W, bij ordeverstoring de OvD-P, bij SAR de OvD-W of de OvD-B. Bij elke incidentlocatie kan maar één OSC tegelijkertijd operationeel zijn.
5. De OSC stemt de activiteiten op het water op elkaar af en wordt ingezet als ‘ogen en oren’ voor de wal. De OSC dient niet in de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden te treden van de OvD en de Leider CoPI.

Voor de precieze communicatielijnen en verbindingsschema's wordt verwezen naar hoofdstuk 5, Informatiemanagement.

Taken OSC

De OSC heeft de volgende taken²¹ :

- Zich ter plaatse een totaalbeeld vormen van het incident en de positie van de verschillende betrokken schepen, personen etc.
- Het coördineren van de inzet van de vaartuigen ter plaatse.
- Het afstemmen van de tactiek van de inzet ter plaatse en briefing van nieuw aangekomen eenheden.
- Het maken van afspraken over de tijdstippen waarop deelnemende eenheden zich melden bij de OSC en (virtueel) stuurhutoverleg²² hebben.
- Zo spoedig mogelijk communiceren met de OvD in het CoPI over het totaalbeeld van het incident.
- Onderhouden van de verbinding met de OvD in het CoPI en bij SAR op ruime binnenwateren tevens met de Kustwacht.

Om verwarring te voorkomen wordt benadrukt dat de OSC de volgende taken **niet** heeft:

- 'Aansturing' en 'bevelsvoering' van de ingezette bestrijdingsteams - dat gebeurt door de hoogst leidinggevende van het betreffende proces, bij GRIP 1 en hoger via een OvD in het CoPI.
- Totale multidisciplinaire "coördinatie". Die vindt bij GRIP 1 en hoger plaats in het CoPI. Deze afstemming is gericht op het belangrijkste monodisciplinaire proces van dat moment.

Afspraken

In het CoPI zijn leidinggevend van de hulpdiensten en eventueel adviseurs actief. Zij moeten de informatie die binnen de verschillende diensten bekend is op een efficiënte manier met elkaar delen en acties afstemmen op de te behalen operationele doelen. Daarnaast moeten zij het hogere echelon (ROT) adequaat informeren, adviseren en besluiten voorleggen. Hierbij is vooral het effect van het incident op de omgeving van belang. De OSC voorziet de OvD in het CoPI van informatie over de activiteiten op de plaats van het incident.

Criteria voor de locatie van een CoPI zijn:

- Een veilige plaats
- Goed bereikbaar
- Bij voorkeur met zicht op het incident
- Goede communicatiemiddelen
- Bij voorkeur bij de aanlandingsplaats

3.2.4 Oplossing voor "regiogrensoverschrijdende waterincidenten"

Toelichting

Gemeente- en regiogrenzen liggen veelal gesitueerd in wateren, waardoor incidenten op het water als snel gemeente- of grensoverschrijdend zijn. Het is dan belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de gebruikelijke werkwijzen en procedures binnen de hulpverlening om ervoor te zorgen dat de incidentbestrijding effectief wordt uitgevoerd. Hiertoe worden de volgende afspraken gemaakt:

Vorbereiding

Bij de voorbereiding:

- Volgens bepaalde criteria (zie Deel C1) wordt een logische eenheid van oppervlakte-wateren bepaald als samenhangend risicowatersysteem (SRWS).
- Per SRWS is er één vooraf aangewezen regio die een bovenregionale coördinerende functie heeft ten aanzien van de incidentbestrijding op het water. Dit is de Coördinerende Veiligheidsregio.
- In de voorbereidingsfase betekent dit dat deze regio de spil vormt van de planvorming en oefening van incidentbestrijding op het water. Het maken van goede afspraken met de (landelijke) waterpartijen is hier een belangrijk onderdeel van.

²¹ Voor een beschrijving van de extra taken van de OSC bij SAR-acties wordt verwezen naar het OPPLAN SAR.

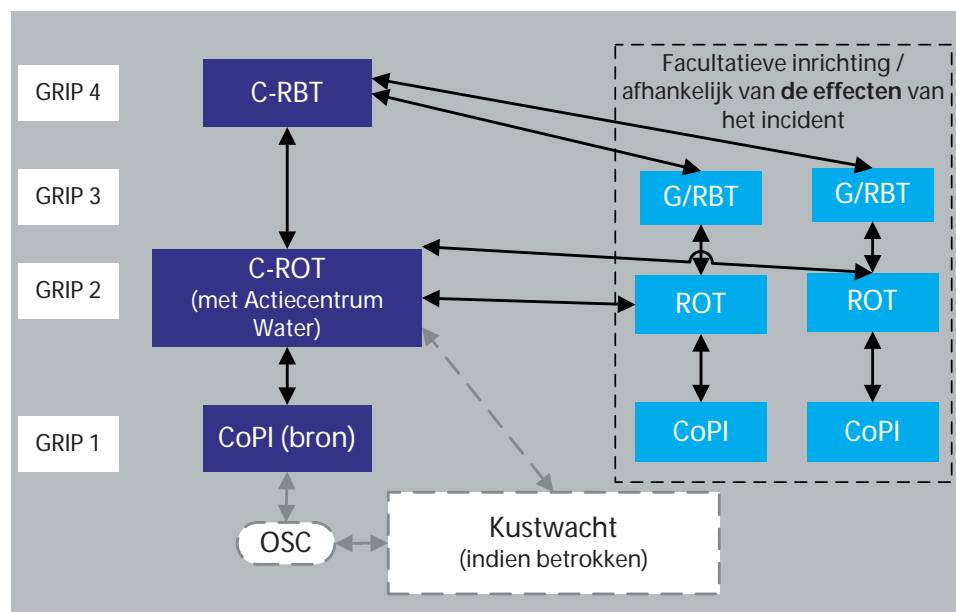
²² Dit is het equivalent van het moterkapoverleg.

Uitvoering

Bij de uitvoering:

- Bij regiogrensoverschrijdende incidenten wordt de locatie waar het incident plaats vindt (bron), vastgesteld en is daarmee bekend.
- In de uitvoeringsfase wordt afhankelijk van de bronlocatie deze regio aangewezen als C-ROT en C-RBT (een eventuele latere vaststelling dat de plaatsbepaling toch niet juist was, brengt in de aanwijzing van C-ROT en C-RBT geen verandering meer).
- De gemeente of regio waar het incident gebeurt is, neemt de bestrijding van de bron en het effect op het eigen grondgebied op zich. Vervolgens wordt in diezelfde gemeente/regio bij opschaling naar GRIP 2, 3 en 4 een C-ROT en C-RBT (met een vertegenwoordiger van de waterpartijen en eventueel het Actiecentrum Water) gevormd. Dit Actiecentrum bevindt zich bij voorkeur fysiek bij het C-ROT.
- Vanwege de onderlinge communicatie heeft het de voorkeur dat ook de C-GMK zich in dezelfde regio bevindt als het C-ROT.
- Bij effecten in andere gemeenten/regio's worden daar eventueel één of meerdere ROT's en G/RBT's ingericht voor de bestrijding van de effecten op het eigen grondgebied.

De afspraken kunnen als volgt worden gevisualiseerd:

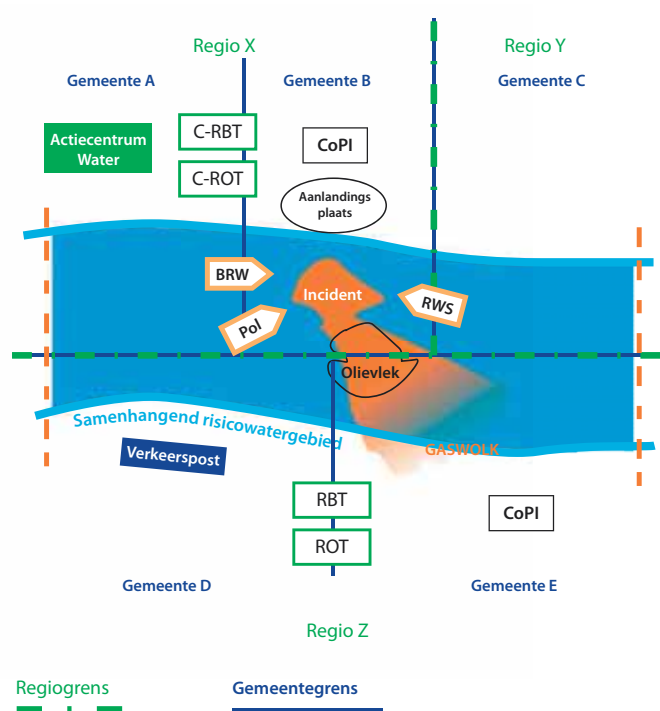
Figuur 9: Afspraken coördinerende rampbestrijdingsteams

Voordelen

De bovenstaande werkwijze heeft de volgende voordelen:

- Er kan (o.a. door middel van de Waterfunctionaris) door de vooraf aangewezen Coördinerende Veiligheidsregio extra worden geïnvesteerd in de voorbereiding en oefening van incidentbestrijding op het water.
- De werkwijze komt het meest overeen met de normale structuur en de werkwijze.
- Er is een verdergaande, goed voorbereide, coördinatie mogelijk zodra dat nodig is.
- Het geeft de mogelijkheid per samenhangend risicowatersysteem, indien gewenst, vooraf een verdergaande coördinatie af te spreken. Zo kan bijvoorbeeld een regio met slechts een gering watergebied het verzoek doen aan een aangrenzende regio om bij incidenten op het water het optreden over te nemen.

Hieronder is een incident gevisualiseerd waarbij in regio X een incident plaatsvindt zodat daar een C-ROT in actie komt terwijl in regio Z een ROT actief is in verband met de effectbestrijding.

Figuur 10: Oplossing regio grensoverschrijdende waterincidenten

Opgemerkt wordt dat er in de verschillende regio's verschillende GRIP-niveaus van toepassing kunnen zijn. Vanwege het effect van de gaswolk kan gemeente E in dit voorbeeld zijn opgeschaald tot GRIP 2, terwijl veiligheidsregio X is opgeschaald tot GRIP 4.

Gremia

De onderstaande teams zijn binnen de GRIP-structuur verantwoordelijk voor de operationele coördinatie:

1. Motorkapoverleg (stuurhutoverleg op het water) bij dagelijkse routine.
2. Commando Plaats Incident (CoPI) bij GRIP 1 en hoger.
3. Regionaal Operationeel Team (ROT) bij GRIP 2 en hoger.

En de volgende teams zijn verantwoordelijk binnen de GRIP-structuur voor de bestuurlijke coördinatie:

4. Gemeentelijk Beleidsteam (GBT) bij GRIP 3.
5. Regionaal Beleidsteam (RBT) bij GRIP 4.
6. Interdepartementaal/Ministerieel Beleidsteam (IBT/MBT) mogelijk vanaf GRIP 4.

De provincie (CdK) heeft een toezichhoudende rol op de veiligheidsregio's en een aanwijzingsbevoegdheid ten tijde van een incident²³.

1. Stuurhutoverleg Bij de start van de incidentbestrijding werken de operationele hulpverleningsdiensten vaak al samen. Indien onderlinge afstemming is gewenst, overleggen de hoogste leidinggevenden ter plaatse in het zogenaamde 'stuurhutoverleg'. Kenmerkend is dat er geen sprake is van een eenhoofdige leiding. Iedere dienst werkt onder eigen gezag. Dit is de normale dagelijkse situatie bij een kleine inzet.

Bij incidenten op het water kan in verband met de behoefte aan coördinatie ter plaatse een OSC als verlengde arm van de OVD aangewezen.

Zodra er behoefte is aan eenhoofdige leiding zal worden opgeschaald naar GRIP 1 en zal de Leider CoPI het CoPI opstarten.

²³ In het Wetsvoorstel Veiligheidsregio's betreft deze aanwijzingsbevoegdheid een door de regering gegeven ambtsinstructie (namens de minister), zie artikel 53.

2. CoPI Bij incidentbestrijding op het land wordt een CoPI op de plaats van het incident ingericht. Bij incidentbestrijding op het water wordt dat veelal op de wal geplaatst, in de nabijheid van de aanlandingsplaats (en zo mogelijk met zicht op de incidentlocatie). Het CoPI is er vooral op gericht om een adequate samenwerking en eenduidige prioriteitstelling en communicatie tussen alle betrokkenen te waarborgen. Voor informatie-uitwisseling met het CoPI vanaf plaats incident is er, indien van toepassing, contact tussen de OSC en de betreffende Ovd in het CoPI.
- Het CoPI heeft onder meer tot taak:
- Leiden van de multidisciplinaire bron- en/of effectbestrijding.
 - Vaststellen van op te starten processen of deelplannen.
 - Multidisciplinair afstemmen van processen en prioriteiten bepalen.
 - Bepalen van het niveau van multidisciplinaire opschaling.
 - Afstemmen van de inzet met andere CoPI's, voor zover hiervan sprake is.
 - Coördineren van de informatievoorziening vanuit het incidentgebied.
3. ROT Het Regionaal Operationeel Team (ROT) is verantwoordelijk voor een gecoördineerde uitvoering van de incidentbestrijding. Het ROT stuurt één of meerdere CoPI's aan. Daarnaast schept zij de praktische voorwaarden voor de uitvoering, zoals het realiseren van aflossing, restdekking in de omgeving van het incident, prioriteitstelling in de bestrijding en een zodanige verdeling van middelen en eenheden, dat iedereen zijn taken ook daadwerkelijk kan uitvoeren.
- Het ROT heeft onder meer tot taak:
- Aansturen van de uitvoering van alle bestrijdingsactiviteiten (bron en effect) van de ingezette hulpverleningsdiensten/organisaties.
 - Vervullen van een technisch-adviserende rol zowel naar het beleid als naar de uitvoering.
 - Zorgdragen voor de logistiek van de hulpverlening.
 - Aansturen vanuit de afzonderlijke deelnemers van de operationele hulpverleningsdiensten.
 - Zorgdragen voor een goede informatievoorziening richting de gemeentelijke crisisstaven over de bestrijding van het incident.
- Het ROT staat onder voorzitterschap van de Operationeel Leider. De onderlinge afstemming vindt door de operationele partijen plaats in het ROT en de daaronder hangende actiecentra (waaronder het Actiecentrum Water). Via vertegenwoordiging van het ROT in het GBT of RBT worden de bestuurders geïnformeerd over de relevante operationele zaken.
- Operationele leiding houdt in: de bevoegdheid tot het in opdracht van de burgemeester geven van bindende aanwijzingen aan commandanten/hoofden van de bij de rampbestrijding samenwerkende zelfstandige diensten, zonder daarbij te treden in de bevoegdheden van de commandanten/hoofden van de diensten over de wijze van uitvoering. Daarmee stuurt de Operationeel Leider op prioriteiten en processen.
- Extra taken C-ROT Het Coördinerend Regionaal Operationeel Team (C-ROT) is verantwoordelijk voor een bovenregionale gecoördineerde uitvoering van de incidentbestrijding op het water. Het C-ROT dient de praktische voorwaarden te scheppen voor de uitvoering, in nauw overleg met de betrokken waterpartijen.
- Het C-ROT heeft als extra taak:
- Regie houden over de bovenregionale inzet.
 - Afstemmen met het Actiecentrum Water.
 - Communiceren met de betrokken ROT's en indien betrokken het KWC.
 - Communiceren met /adviseren van het C-RBT.
4. GBT Het Gemeentelijk Beleidsteam (GBT) vormt in de incidentbestrijding het crisismanagement van de gemeentelijke organisatie. Het opereert op strategisch niveau en ondersteunt de burgemeester die het opperbevel heeft. Meestal is de burgemeester de voorzitter van het GBT.

B

1

De burgemeester met het opperbevel heeft onder meer tot taak:

- Het nemen van beleidsbeslissingen.
- Het nemen van beslissingen en (laten) uitvoeren van publieks- en persvoorlichting.
- Het uitvaardigen van noodbevelen en noodverordeningen.
- Het (laten) organiseren van de processen in de nafase.

5. RBT

Wanneer bij een incident meerdere gemeenten zijn betrokken, wordt het Regionaal Beleidsteam (RBT) ge(in)formeerd. De coördinerend bestuurder is voorzitter van het RBT en het aanspreekpunt van de Operationeel Leider. De Operationeel Leider is de verbindende schakel tussen de bestuurlijke en operationele bestrijding van het incident en geeft vanuit het ROT leiding aan de operationele organisatie.

Het RBT heeft onder meer tot taak:

- Het op beleidsmatig niveau adviseren van afzonderlijke burgemeesters over de (ontwikkeling van de) bestrijding van het incident.
- Het stellen van prioriteiten en/of het verdelen van capaciteit en middelen bij schaarste.
- Het coördineren en uitvoeren van door gemeente gedelegeerde taken, zoals opvang en verzorging en/of perscommunicatie.
- Het vertalen van beleidsbeslissingen in uitvoeringsopdrachten.

Extra taken C-RBT

Wanneer bij een incident op het water meerdere regio's zijn betrokken, wordt het Coördinerend Regionaal Beleidsteam (C-RBT) ge(in)formeerd. De coördinerend bestuurder van de betrokken regio is voorzitter van het C-RBT en is het aanspreekpunt van de Operationeel Leider van het C-ROT.

Het C-RBT heeft als extra taken:

- Het op beleidsmatig niveau, in nauw overleg met de vertegenwoordiger van de waterpartijen adviseren en coördineren van de afzonderlijke regio's over de (ontwikkeling van de) bestrijding van het incident op het water.
- Het stellen van bovenregionale prioriteiten en/of het verdelen van capaciteit en middelen bij schaarste.
- Zorgdragen voor een goede informatievoorziening richting de regionale of gemeentelijke beleidsteams (G)RBT- indien van toepassing.
- Het afstemmen over de publieks- en perscommunicatie.

6. IBT/MBT

De Departementale Coördinatiecentra Crisisbeheersing van de betrokken departementen beschikken veelal over informatie van grote incidenten op het water. De informatie zal aangeleverd worden aan het Nationaal CrisisCentrum (NCC), zodat ieder betrokken departement hetzelfde informatieniveau heeft. Het NCC heeft op Rijksniveau een coördinerende functie. Het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC) heeft een landelijke operationele functie en verleent bijstand als landelijke coördinatie, prioritering en verdeling van in te zetten middelen noodzakelijk is.

Bij een incident op het water zal het NCC samen met (de DCC-BZK (i.o.) en) het DCC-VenW bepalen of er tot rijksniveau opgeschaald moet worden. Indien dit het geval is zal een Ambtelijk Coördinerend Overleg plaatsvinden, waarin alle hoofden van de betrokken departementen zitting nemen. Zij adviseren het Interdepartementaal Beleidsteam (IBT). Wanneer het incident een dusdanige omvang heeft en de ministers geïnformeerd dienen te worden, zullen zij bijeenkomen in een Ministerieel Beleidsteam (MBT).

In bijlage 5 is de samenstelling van de teams in detail opgenomen.

4 Op- & Afschaling

4.1 Procesbeschrijving

Opschaling

De totale organisatie die nodig is voor de incidentbestrijding, wordt door middel van opschaling opgebouwd. Zonder voldoende mensen en middelen verloopt de bestrijding en hulpverlening onnodig langzaam en/of kan de coördinatie te lang op zich laten wachten. Met teveel potentieel worden Leiding & Coördinatie, informatiemanagement en andere logistieke processen daarentegen onnodig belast en wordt de paraatheid c.q. dekking in andere gemeenten en regio's ongewenst verlaagd.

Het proces omvat alle activiteiten gericht op het bedrijfszeker, effectief en tijdig veranderen van het functioneren van de parate en gemeentelijke diensten vanuit de dagelijkse situatie (basiszorg) naar één (regionale) operationele en bestuurlijke bestrijdingsorganisatie. Onder dit proces valt ook het effectueren van de intergemeentelijke, interregionale en landelijke bijstand en overige ondersteuning.

Afschaling

Als de bestrijding van het incident de afronding nadert wordt met de afschaling van de ingezette hulpverleningsdiensten (mensen en middelen) en de bestuurlijke gremia begonnen. Ook kan er worden afgeschaald indien er blijkt dat, vanwege nieuwe inzichten of vordering in bestrijding een GRIP niveau lager meer opportuun is. De multidisciplinaire opgeschaalde coördinatiestructuur (GRIP) kan alleen in overleg (vanaf GRIP in opdracht van het bestuur) afgeschaald worden.

Afhankelijk van de stand van zaken kan er binnen de multidisciplinaire organisatie ook monodisciplinair worden afgeschaald. Voorkomen moet worden dat er in de kolommen zonder overleg afgeschaald wordt.

4.2 Uitgangspunten op het water

Complicerende factoren

Bij incidenten op vaarwegen doet zich al snel de situatie voor dat meerdere gemeenten en soms regio's betrokken zijn. Immers door stroming of verwaaiing (bijv. bij rookontwikkeling of vrijkomend gas) wordt het effectgebied vergroot. Daarnaast liggen gemeente- en regiogrenzen vaak in het midden van de vaarwegen en is er naast de bronbestrijding in de ene regio ook regelmatig sprake van aanlandingsplaatsen voor slachtoffers in een andere regio. Daarom dienen er duidelijke afspraken te zijn over de wijze van op- en afschaling.

Bij incidenten op het water moet ten aanzien van die op- en afschaling rekening worden gehouden met een aantal complicerende factoren:

1. De waterpartijen kennen (deels) een andere opschalingstructuur en/of fungeren in de dagelijkse praktijk niet als hulpverleningsdienst.
2. Niet alle partijen hanteren een zelfde wijze van op- en afschalen.
3. Niet altijd duidelijk is wie bij waterincidenten bevoegd is tot op- en afschalen.

Oplossingen

In antwoord op de eerdergenoemde complicerende factoren zijn in de volgende deelparagrafen oplossingen aangegeven voor de inrichting van de op- en afschaling bij incidentbestrijding op het water.

4.2.1 Oplossing voor "verschillende opschalingstructuren bij operationele (water)diensten"

1. Structuur hulpverleningsdiensten

De volgende drie opschalingsstructuren kunnen worden onderscheiden:

1. Structuur hulpverleningsdiensten
2. Structuur waterbeheerder
3. Structuur Noordzee

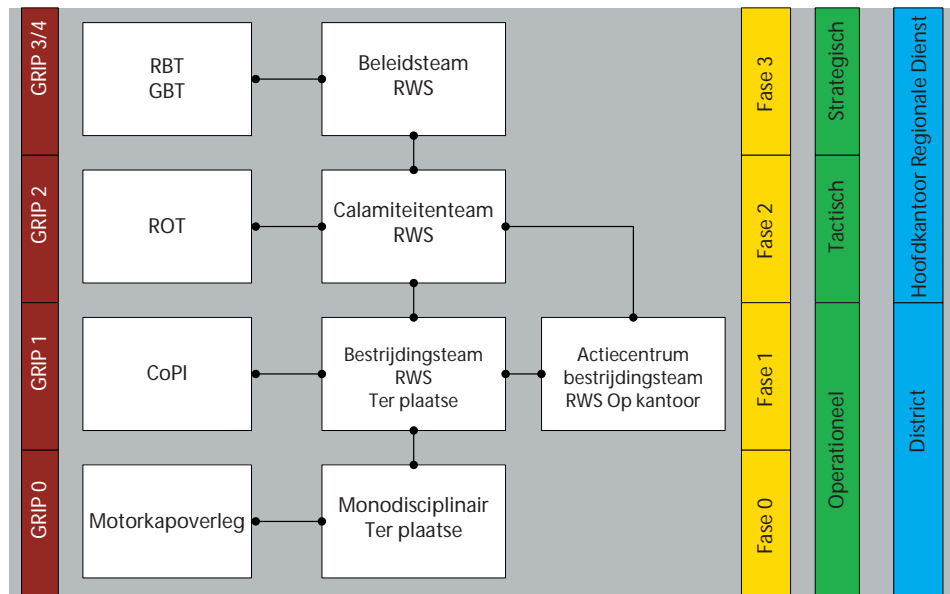
Om de monodisciplinaire activiteiten goed op elkaar af te stemmen, valt het totaal van alle opgestarte rampbestrijdingsprocessen ten tijde van een incident onder multidisciplinaire aansturing. De leiding en coördinatie ten tijde van het incident wordt ingericht via de landelijk vastgestelde GRIP-structuur. De standaard invulling van de GRIP-structuur is in bijlage 6 van Deel B opgenomen, inclusief de toelichting op de verschillende niveaus.

Deze GRIP-structuur wordt ook als uitgangspunt gebruikt bij het nieuwe Referentiekader Regionaal Crisisplan. In de bijlage is een link gelegd tussen de GRIP-niveaus en het Crisisplan.

2. Structuur waterbeheerder

Sommige waterbeheerders hanteren monodisciplinair zogenaamde coördinatiefasen. Deze kunnen worden gekoppeld aan de GRIP-structuur. In het volgende figuur is de structuur bij Rijkswaterstaat als voorbeeld opgenomen. Provincies en waterschappen werken veelal met vergelijkbare structuren.

Het verdient aanbeveling te bevorderen dat overal een eenduidige GRIP-structuur wordt gehanteerd. Bij Rijkswaterstaat wordt de volgende structuur gehanteerd:

Figuur 11: GRIP-structuur Rijkswaterstaat

3. Structuur Noordzee

Incidenten op zee zonder effecten op de wal

Voor een incident op de Noordzee geldt een andere opschalingstructuur dan op het land. In het "Rampenplan voor de Noordzee 2008" is de classificatie van incidenten op de Noordzee naar omvang en wijze van aanpak beschreven. Deze classificatie kent eveneens 4 categorieën (I t/m IV). Door de Kustwacht wordt een incident in eerste instantie in één van deze categorieën ingedeeld. Vanaf categorie II wordt ook het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing VenW (DCC-VenW) geïnformeerd. Op bestuurlijk niveau vindt de coördinatie van het overheidsoptreden met betrekking tot de rampenbestrijding op zee plaats door het IBT via het NCC als er sprake is van o.a. belangenconflicten, dreigende grote uitstraling naar de wal etc. Is dit niet het geval dan is het RBN verantwoordelijk voor de uitvoering. De operationele coördinatie gebeurt door het LOCC.

Incidenten op zee met effecten op de wal

De leiding en coördinatie ten tijde van het incident met effect op de wal wordt aan de landzijde ingericht via de landelijk vastgestelde GRIP-structuur. Aan de landzijde wordt voor een eenduidige coördinatie- en besluitvormingsstructuur bij grotere incidenten op rijksniveau voor beheersing van crisissituaties zorg gedragen op basis van het "Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming". De afhandeling op het land wordt gecoördineerd door het NCC van het ministerie van BZK.

Monodisciplinaire opschaling	<p>4.2.2 Oplossing voor “verschillende wijzen van op- en afschaling”</p> <p>Opschaling van de hulpverlening bij incidenten gebeurt in de regel in fasen en start vanuit de monodisciplinaire benadering. De hulpverleningsorganisatie op het land wordt in eerste instantie gevormd door politie, brandweer en ambulancedienst/GHOR. Bij incidentbestrijding op het water zullen daarnaast ook organisaties zoals de Kustwacht, de KNRM, de reddingsbrigades, de nautisch beheerder en eventueel andere (private) organisaties worden ingezet.</p>	
Multidisciplinaire afstemming	<p>Uiteindelijk dient tijdens de opschaling het juiste aantal en het juiste niveau van mensen en middelen te worden ingezet. Opschalen wil niet altijd zeggen dat er (meer) eenheden ter plaatse gaan. Dit kan ook alleen een leidinggevende zijn.</p> <p>Indien er behoefte is aan eenhoofdige leiding wordt er multidisciplinair opgeschaald:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De processen en prioriteiten worden door de diensten bepaald en in multidisciplinair verband afgestemd. • De mensen (sleutelfunctionarissen) die bij de bestrijding betrokken moeten worden zijn via de Geïntegreerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure (GRIP) gekoppeld aan alarmfasen, in gezamenlijke rampenbestrijdingsteams. Op die manier wordt geborgd dat op het juiste niveau door de juiste mensen de beslissingen kunnen worden genomen. <p>Ook bij incidenten op het water wordt de landelijke GRIP-structuur gevolgd. In het hoofdstuk “Leiding & Coördinatie” is deze incidentbestrijdingsprocedure nader uitgewerkt.</p>	B
Afspraken opschalen	<p>Afspraken GRIP-niveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aan de hand van alle beschikbare informatie (naast de melding o.a. gegevens betreffende lading- en scheepsinformatie waarover de nautisch beheerder meestal beschikt) vindt de eerste beoordeling van het incident plaats. Het incident wordt geassocieerd volgens GRIP. • Er wordt opgeschaald volgens dezelfde principes als op het land. Dat wil zeggen als basis een stapsgewijze opschaling van GRIP 1 tot en met GRIP 4 waarbij afhankelijk van de situatie het overslaan van tussenliggende GRIP-fases mogelijk is. 	1
Bevoegdheden	<p>4.2.3 Oplossing voor “onduidelijke bevoegdheid tot opschalen”</p> <p>Met betrekking tot de bevoegdheid tot op- en afschaling dienen de volgende afspraken te worden gemaakt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens het gemeentelijk rampenplan kunnen de leidinggevendenden van de operationele diensten en de burgemeester de opschalingsprocedure in werking laten treden. • In de meeste (afhankelijk van lokale afspraken) veiligheidsregio's zijn ook de centralisten van de GMK bevoegd tot het instellen van de opschalingsprocedure tot en met niveau GRIP 2. • De OSC, medewerkers van het Kustwachtcentrum en de verkeersposten dienen op de hoogte te zijn van de GRIP-structuur en dienen in overleg te treden met de GMK indien opschaling in hun ogen gewenst is. • Het is van belang dat de bevoegdheid tot opschaling door middel van mandaatregelingen is vastgelegd. • De afschaling vindt plaats zodra dat mogelijk is, na instemming van hoogst leidinggevende functionarissen. Voorkomen moet worden dat er in de “kolommen” zonder overleg afgeschaald wordt. 	

5 Informatiemanagement

5.1 Procesbeschrijving

Informatie- management	Het proces Informatiemanagement is de belangrijkste randvoorwaarde voor het proces Leiding & Coördinatie. Naarmate de benodigde informatie completer en sneller beschikbaar komt, nemen de mogelijkheden tot Leiding & Coördinatie meer dan evenredig toe. De juiste informatie moet in de juiste vorm en op het juiste moment beschikbaar zijn voor degenen die deze nodig hebben.
Netwerk	<p>Informatiemanagement is bij uitstek netwerkgeoriënteerd. De kern van dit netwerk vormt het actuele totaalbeeld van de effecten, de bestrijding van het incident en de mate waarin (op een bepaald moment) aan de randvoorwaarden is voldaan. Ten tijde van een grootschalig incident – waarin sprake is van diverse bestuurs- en coördinatielagen – is het “beheer” van dit netwerk een kritische succesfactor.</p> <p>Bij een grootschalig incident waar een multidisciplinaire inzet plaatsvindt, moet informatie-uitwisseling plaatsvinden tussen een groot aantal actoren en verschillende niveaus.</p>
Soorten informatie	<p>Bij incidentbestrijding wordt onderscheid gemaakt tussen voorlichting, communicatie en informatiemanagement.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorlichting betreft zowel persvoorlichting als voorlichting aan burgers waarbij de gemeente de juiste informatie communiceert met en richting de burger via alle mogelijke media. • Communicatie is geen eigenstandig proces of geheel, maar betreft de wijze waarop informatie gedeeld wordt. • Informatiemanagement betreft het geheel van informatiedeling onder alle betrokken partijen.
Informatie over het incident	In geval van een incident op het water zijn er vele afnemers van informatie met een eigen informatiebehoefte. Terwijl deze afnemers zelf ook informatie moeten aanleveren ten behoeve van het totaalbeeld. Het is noodzakelijk om alle afnemers, leveranciers en hun informatiebehoefte in kaart te brengen.

5.2 Uitgangspunten op het water

Complicerende factoren	<p>Bij incidenten op het water spelen, voor wat betreft de informatie-uitwisseling een aantal complicerende factoren een rol:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bij de bestrijding van een incident op het water is een veelheid aan actoren betrokken van uiteenlopende disciplines, die voor de te nemen besluiten afhankelijk zijn van de juiste informatie. 2. Er is sprake van andere communicatie- en informatiesystemen op het water dan op het land (bijvoorbeeld VHF(marifoon) radar, AIS, IVS90, Safe-seanet). 3. Er worden verschillende terminologieën gebruikt.
Oplossingen	In antwoord op de bovenstaande factoren zijn in de volgende deelparagrafen oplossingen aangegeven voor de inrichting van de incidentbestrijding op het water.
	<h3>5.2.1 Oplossing voor “veelheid aan betrokken actoren die afhankelijk zijn juiste informatie”</h3>
Scenariokaarten	Scenariokaarten zijn een goed hulpmiddel om het betreffende netwerk van actoren, de eigen rol en verantwoordelijkheden op een snelle en adequate wijze en voor alle niveaus van opschaling inzichtelijk te maken, inclusief de communicatielijnen.

In het Model Incidentbestrijdingsplan (zie appendix 4) is een voorbeeld scenariokaart opgenomen die in de Incidentbestrijdingsplannen voor het water kunnen worden toegepast.

5.2.2 Oplossing voor “andere communicatie- en informatiesystemen dan op het land”

Communicatie-
middelen

Bij incidenten op water worden verschillende communicatiemiddelen gebruikt:

- Op het land communiceren de reguliere hulpverleningsdiensten onderling via het landelijke communicatienetwerk C2000. Binnen C2000 zijn er onder andere afspraken gemaakt over hoe te communiceren tussen de verschillende hulpverleningsdiensten (multidisciplinair). Deze afspraken zijn zowel regionaal als landelijk gemaakt (Landelijk Kader Fleetmap).
- De meeste op het water opererende (hulpverlenings)partijen communiceren onderling via VHF (marifoon) en C2000.

Om de verschillende communicatiesystemen adequaat te benutten en op elkaar af te stemmen dient de communicatie bij incidenten op het water tussen de land- en waterpartijen volgens de volgende vastgestelde communicatiemodellen (verbindingsschema's) te worden ingericht.

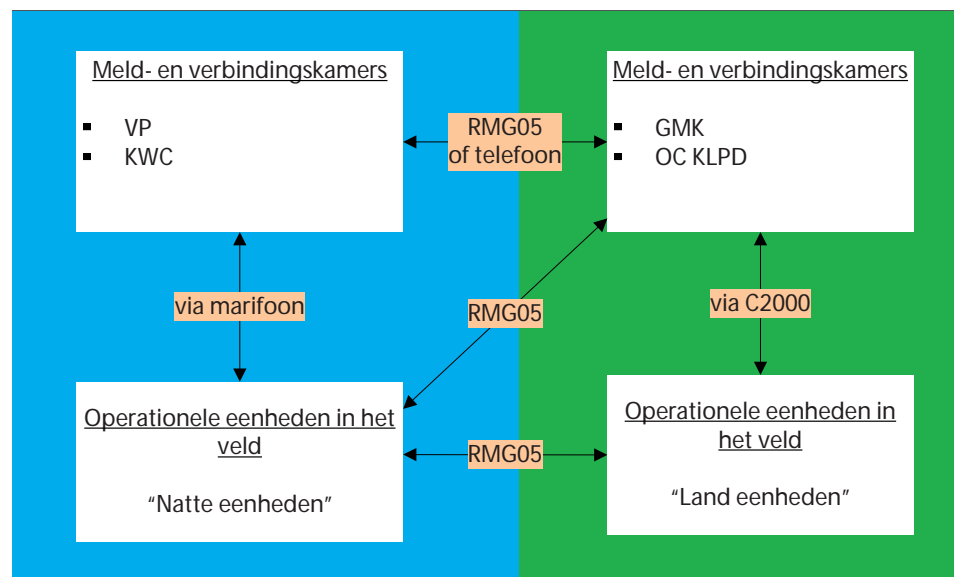
5.2.2.1 Schema dagelijks optreden: contact tussen veldeenheden

Communicatie
veldeenheden op
water en op land

De waterpartijen blijven onderling gebruik maken van VHF²⁴. Voor de multidisciplinaire communicatie tussen de op het water opererende (hulpverlenings)partijen (bijv. KNRM) en de andere hulpverleningsdiensten op het land (bijvoorbeeld een op de wal wachtende ambulance) dient gebruik te worden gemaakt van de Regionale Gespreksgroep 05 (Sxx-RMG05, xx staat voor de afkorting van betreffende regio) binnen het C2000-netwerk.

De werkwijze voor bovenregionale communicatie is als volgt:

- Eenheden van buiten de betreffende regio die bijstand verlenen aan de bronregio moeten via de gangbare procedure zich inmelden.
- De bijstandleverende eenheid meldt zich op de monodisciplinaire externe inmeldgroep van de bijstandvragende regio.
- De meldkamer van de bijstandvragende regio wijst een bijstandsgroep toe.
- De bijstandleverende eenheid schakelt naar deze bijstandsgroep.
- De meldkamer van de bijstandvragende regio koppelt deze bijstandsgroep aan de RMG05 groep.

Figuur 12: Communicatie veldeenheden

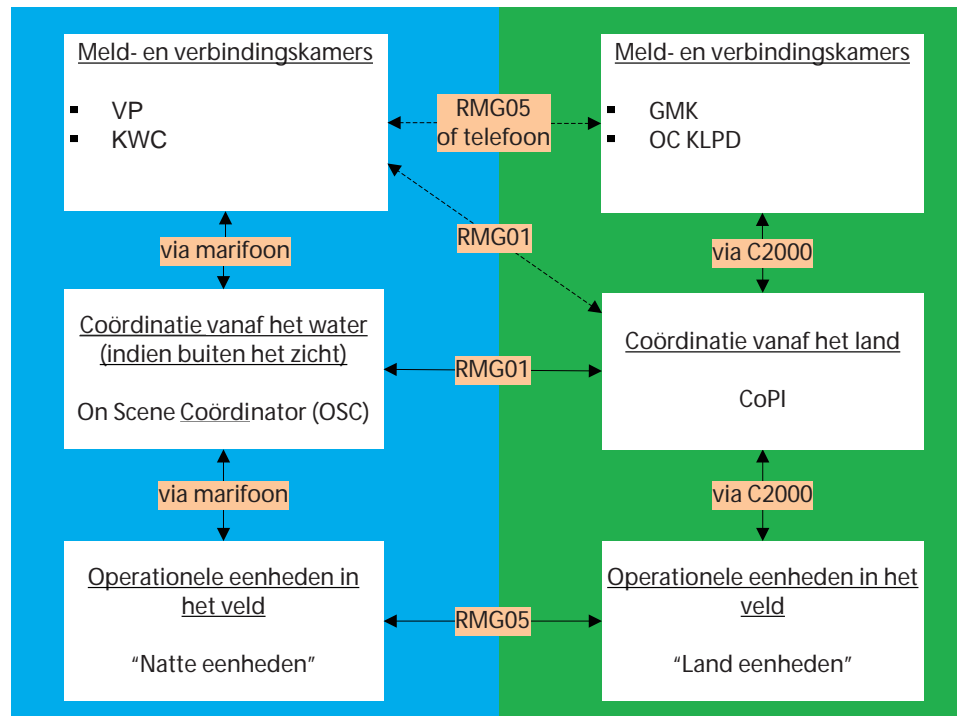
24 Indien betrokken treedt het KWC op als radiokuststation. De te gebruiken marifoonfrequentie (VHF) wordt afgesproken in overleg met het KWC.

Communicatie
CoPI - OSC

5.2.2.2 Schema GRIP 1 en hoger: contact tussen CoPI – OSC

Voor de communicatie tussen het CoPI en de OSC gelden de volgende uitgangspunten:

- De deelnemers van het CoPI communiceren via Sxx-RMG01 (xx staat voor de afkorting van betreffende regio).
- Om afstemming te houden tussen land en water staan ook de OSC en het CoPI via Sxx-RMG01 in verbinding met elkaar. Het is dus belangrijk bij het aanwijzen van een OSC rekening te houden met het feit dat deze bij voorkeur ook uitgerust is met C2000. De waterpartijen blijven onderling gebruik maken van VHF.
- Indien geen OSC is aangewezen bij een SAR-actie communiceert het KWC met het CoPI. Het KWC zal altijd meeluisteren via de betreffende gespreksgroep, zodat zij vanuit het bronbestrijdingsgebied geïnformeerd blijft. Het KWC en de regionale meldkamer blijven elkaar informeren. Dit hoeft niet via C2000 te zijn, maar kan ook telefonisch.

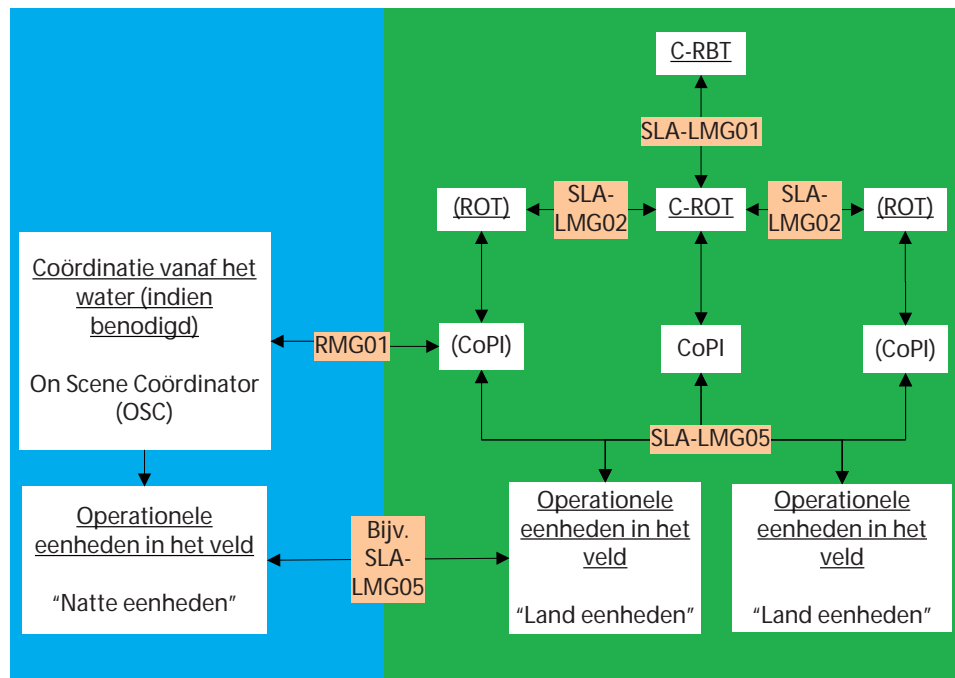
Figuur 13: Communicatie CoPI-OSC

Communicatie
CoPI-ROT-RBT

5.2.2.3 Schema GRIP 2 en hoger: contact tussen CoPI – ROT – RBT

Indien zich een bovenregionaal incident voordoet, gelden de volgende uitgangspunten voor een bovenregionaal verbindingsplan:

- Het C-RBT houdt via de Landelijke Multidisciplinaire Gespreksgroep SLA-LMG01 contact met het C-ROT.
- Eventuele regionale ROT's communiceren via SLA-LMG02.
- Om de communicatie op het water eenduidig te houden communiceert de OSC met een CoPI en maakt hierbij van Sxx-RMG01 van de regio waartoe dit CoPI behoort.
- Indien eenheden van verschillende regio's op het water onderling via C2000 moeten communiceren, zullen zij dit doen via een door het KLPD uit te geven Landelijke Multidisciplinaire Gespreksgroep bijvoorbeeld SLA-LMG05. Dit geldt uitsluitend voor de leidinggevenden die multidisciplinair wensen te communiceren. Monodisciplinair dient men gebruik te maken van de monodisciplinaire interregionale bijstandsgroepen.

Figuur 14: Communicatie CoPI-ROT-RBT

Indien het incident zich binnen een regio afspeelt en dus geen coördinerend RBT actief is, wordt met betrekking tot de communicatie tussen ROT en RBT het verbindingsplan van de regio gevolgd.

5.2.3 Oplossing voor “er worden verschillende terminologieën gebruikt”

Begrippenlijst

De complete Begrippenlijst zoals die in appendix 2 van het Handboek is opgenomen draagt bij aan het voorkomen van verwarring over de betekenis van de op het water en land gebruikte verschillende terminologie.

Informatie-manager

Bij de incidentbestrijding in het algemeen, maar zeker bij incidenten op het water, is het van groot belang dat alle coördinatieteams en staven (te beginnen bij het CoPI) beschikken over een informatiepunt (al dan niet in de vorm van een informatiemanager). Middels het Referentiekader Regionaal Crisisplan wordt onder andere vastgelegd hoe de informatieorganisatie eruit dient te zien. De essentie van dit model is dat het de operationele relatie legt tussen de aard van het incident en de beschikbare capaciteit. Kortom: op basis van wat nodig is bouwt zich flexibel een beheersingsorganisatie op, ondersteund door beschikbaarheid van de relevante informatie.

Integraal informatieplan

Een andere bijdrage aan het informatiemanagement kan worden geleverd in de vorm van een integraal operationeel informatieplan op regionaal niveau waarin is vastgelegd wie welke gegevens en informatie, op welke manier, in welke vorm en wanneer moet kunnen ontvangen en van wie. Als input voor het operationeel informatieplan kan een link worden gelegd met de Informatiearchitectuur Sector Veiligheid (IASV). Via deze architectuur is per rampbestrijdingsproces in beeld gebracht welke informatie noodzakelijk is, waar deze beschikbaar is en welke kwaliteitseisen eraan gesteld moeten worden. Ook wordt zichtbaar gemaakt welke partners deze informatie nodig hebben. Dit geldt voor de teams op alle niveaus (CoPI, ROT, RBT).

Netcentrisch werken

Via ICT-toepassingen binnen ‘Network Enabled Capabilities’ (NEC) wordt de onderlinge informatie-uitwisseling ondersteund. Dit betreft een “genetwerkte” manier van elkaar informeren en samenwerken. Het basisidee is, dat het beter delen en combineren van informatie binnen ‘het netwerk’ leidt tot effectievere inzet van afzonderlijke eenheden, waardoor de operationele effectiviteit van het geheel wordt versterkt. Ook wel netcentrisch werken genoemd.

Bijlagen

De volgende bijlagen horen bij Deel B1:

Melding & Alarmering	
Bijlage 1	Overzicht scenario's
Bijlage 2	Alarmeringsprotocollen
Bijlage 3	Meldingsclassificaties
Leiding & Coördinatie	
Bijlage 4	Functiebeschrijving en competentieprofiel OvD-Water en scheepvaartzorg
Bijlage 5	Samenstelling rampbestrijdingsteams
Bijlage 6	Opschaling volgens GRIP

Bijlage 1 Overzicht scenario's

Overzicht met subscenario's ten behoeve van alarmering

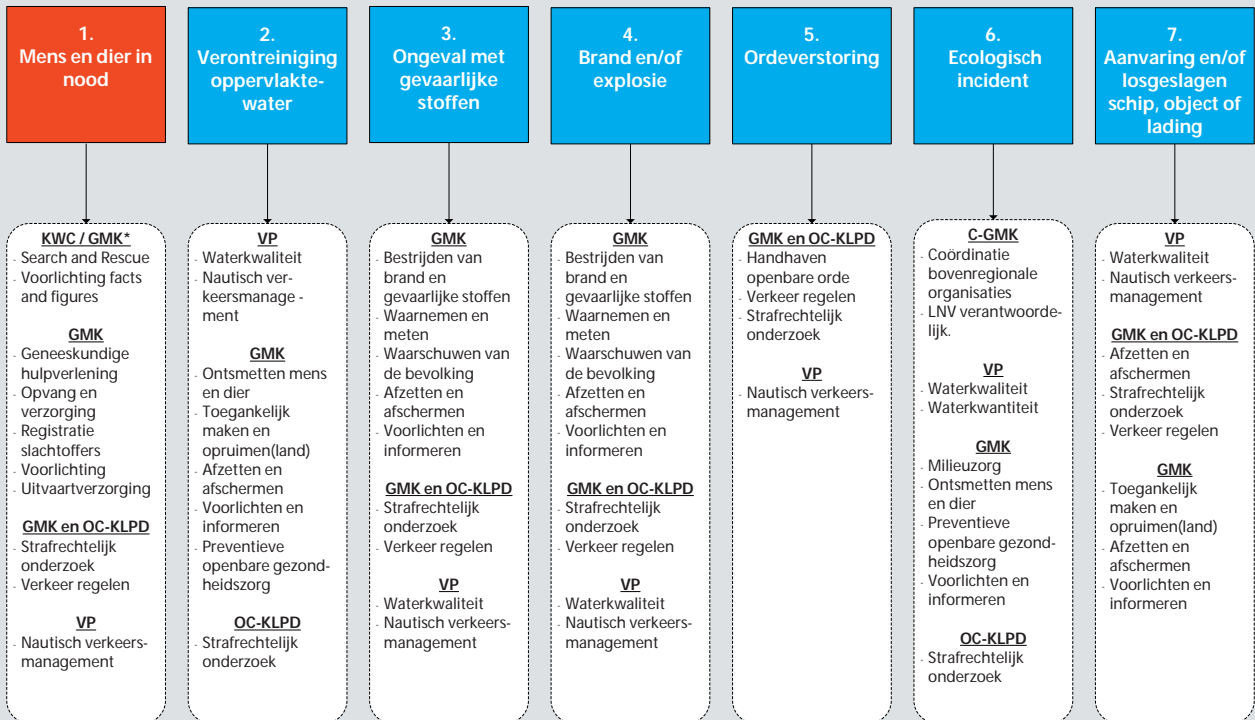
1	Mens en dier in nood
1.1	Persoon overboord/vermist
1.2	Schip in nood
1.3	Watersporter in problemen
1.4	Ongeval/gewonde
1.5	Ziekte aan boord
1.6	Neergestort vliegtuig
1.7	Problemen ijs
1.8	Problemen wadlopen
2	Verontreiniging oppervlaktewater
2.1	Versmering
2.2	Stof opgelost in water
2.3	Stof drijft op het water
2.4	Stof zinkt
2.5	Verontreiniging kust/oever
3	Ongeval met gevaarlijke stoffen
3.1	Hinderlijke lucht
3.2	Vrijgekomen brandbare stof
3.3	Vrijgekomen chemische stof
3.4	Vrijgekomen radioactieve stof
3.5	Ontstaan gaswolk
3.6	Transportleiding
3.7	Aantreffen explosief
3.8	Gedumpte/onbekende stof
4	Brand en/of explosie
4.1	Pleziervaartuig
4.2	Binnenvaartschip
4.3	Rondvaartboot
4.7	Cruiseschip /ferry
4.4	Zeeschip in lading
4.5	Zeeschip in machinekamer
4.6	Zeeschip in accommodatie
5	Ordeverstoring
5.1	Recreatie
5.5	Partyboot
5.6	Cruiseschip/ferry
5.2	Activisten op een vaartuig
5.4	Stremming van de vaarweg
5.3	Bij sluis/op de kant
6	Ecologisch incident
6.1	Aangespoelde vogels/dieren
6.2	Veel zieke/dode dieren in het water
7	Aanvaring en/of losgeslagen schip, object of lading
7.1	In de vaarweg
7.2	Gezonken
7.3	Op oever/strand
7.4	Vermist
8	Gebiedsspecifiek scenario

B

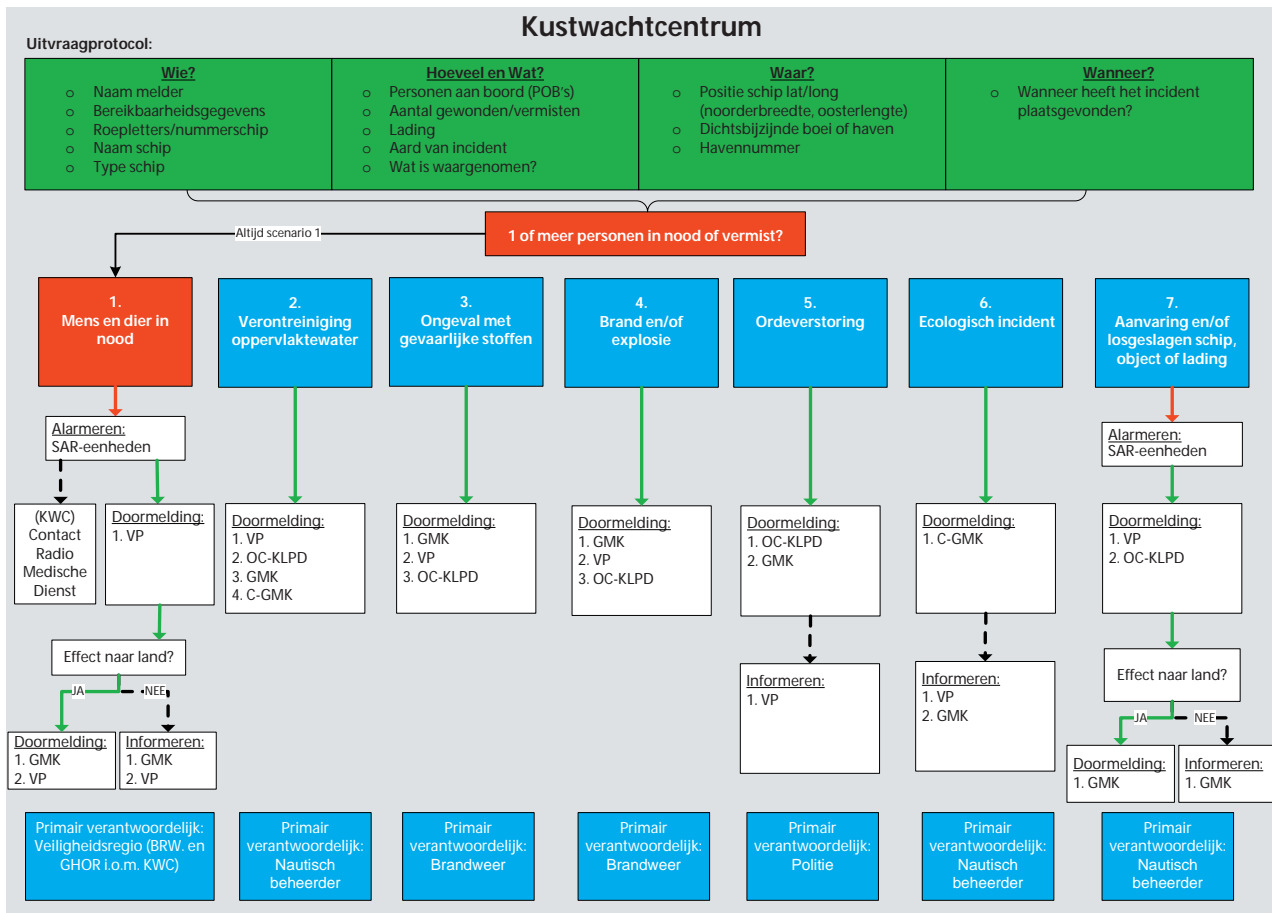
1

Bijlage 2 Alarmeringsprotocollen

Overzicht via welke meldkamer alarmering plaatsvindt van de (bij dat scenario) belangrijkste rampbestrijdingsprocessen:

* Afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling in een gebied

B

1

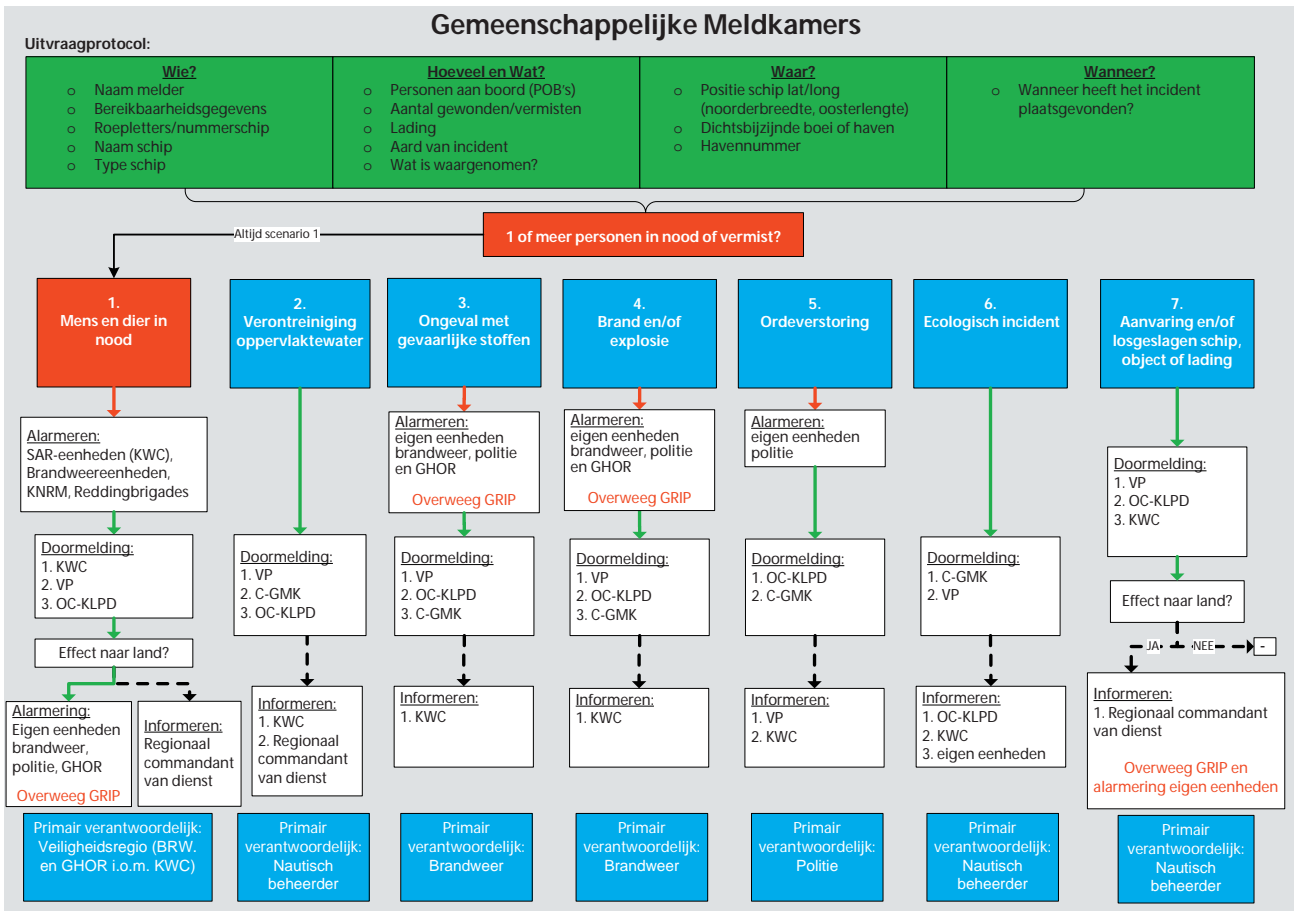
Legenda:

- = Alarmering
- = Doormelding
- - - → = Informeren

KWC = Kustwachtcentrum, niet in alle gebieden betrokken, maar afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling hebben zij een rol in het SAR-proces.

C-GMK = De GMK van de veiligheidsregio waarin het incident heeft plaatsgevonden, of de GMK die de coördinatie (volgens afspraak) op die locatie ter hand neemt. Alle bij een incident betrokken GMK's melden direct door aan de C-GMK die daarmee een centrale informatiepositie kan garanderen.

Centrale VP = In sommige gebieden bestaat het onderscheid tussen uitvoerende verkeersposten en centrale verkeersposten. De centrale verkeersposten zijn het middelpunt waar incidenten aan doorgemeld dienen te worden. Indien er geen onderscheid bestaat in een gebied, dan vervallen de alarmeringsprotocollen voor de uitvoerende verkeersposten.

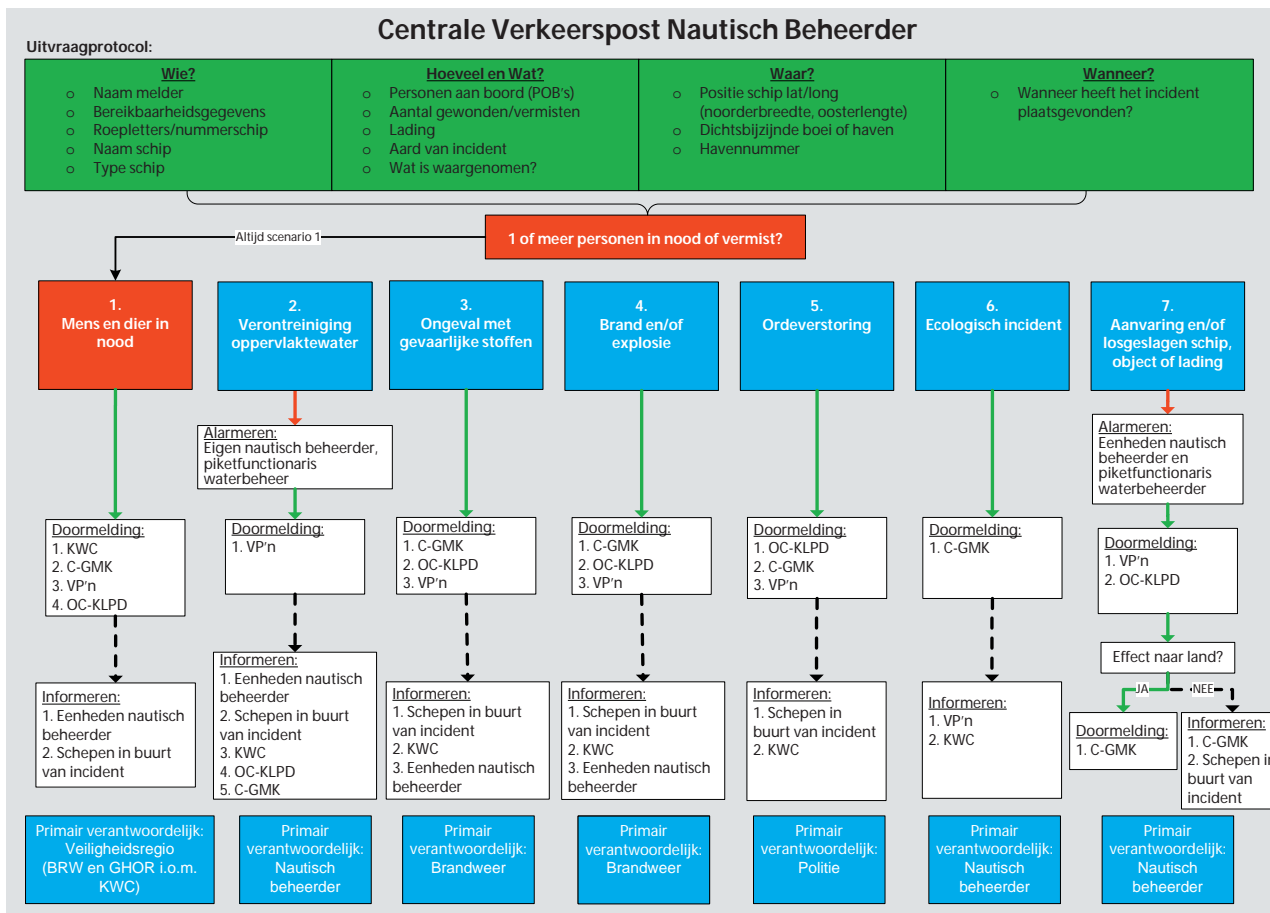
Legenda:

- = Alarmering
- = Doormelding
- - - - -> = Informeren

KWC = Kustwachtcentrum, niet in alle gebieden betrokken, maar afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling hebben zij een rol in het SAR-proces.

C-GMK = De GMK van de veiligheidsregio waarin het incident heeft plaatsgevonden, of de GMK die de coördinatie (volgens afspraak) op die locatie ter hand neemt. Alle bij een incident betrokken GMK's melden direct door aan de C-GMK die daarmee een centrale informatiepositie kan garanderen.

Centrale VP = In sommige gebieden bestaat het onderscheid tussen uitvoerende verkeersposten en centrale verkeersposten. De centrale verkeersposten zijn het middelpunt waar incidenten aan doorgemeld dienen te worden. Indien er geen onderscheid bestaat in een gebied, dan vervallen de alarmeringsprotocollen voor de uitvoerende verkeersposten.

Legenda:

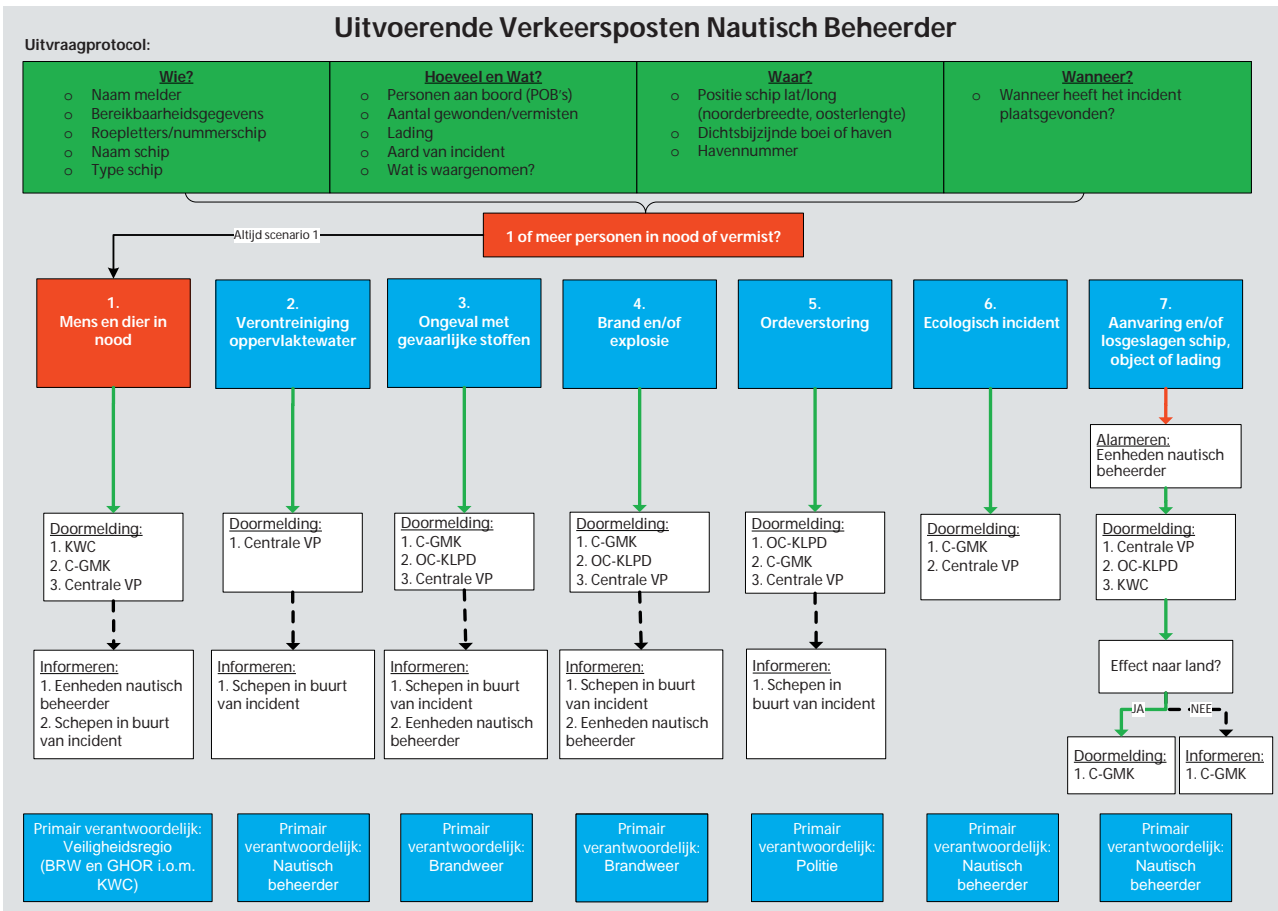
- = Alarmering
- = Doormelding
- - - → = Informeren

KWC = Kustwachtcentrum, niet in alle gebieden betrokken, maar afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling hebben zij een rol in het SAR-proces.

C-GMK = De GMK van de veiligheidsregio waarin het incident heeft plaatsgevonden, of de GMK die de coördinatie (volgens afspraak) op die locatie ter hand neemt. Alle bij een incident betrokken GMK's melden direct door aan de C-GMK die daarmee een centrale informatiepositie kan garanderen.

Centrale VP = In sommige gebieden bestaat het onderscheid tussen uitvoerende verkeersposten en centrale verkeersposten. De centrale verkeersposten zijn het middelpunt waar incidenten aan doorgemeld dienen te worden. Indien er geen onderscheid bestaat in een gebied, dan vervallen de alarmeringsprotocollen voor de uitvoerende verkeersposten.

B
1

Legenda:

→ = Alarmering

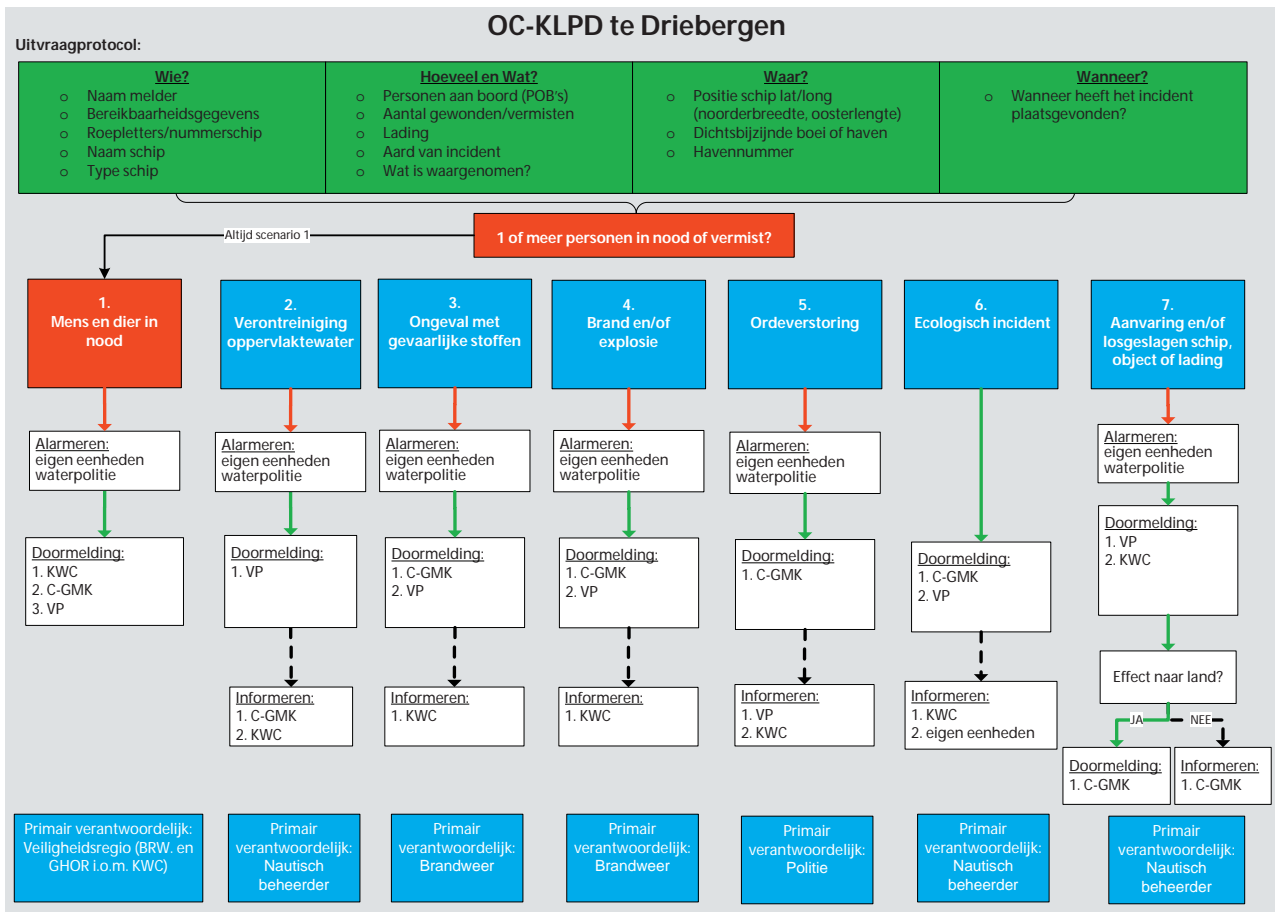
→ = Doormelding

- - - → = Informeren

KWC = Kustwachtcentrum, niet in alle gebieden betrokken, maar afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling hebben zij een rol in het SAR-proces.

C-GMK = De GMK van de veiligheidsregio waarin het incident heeft plaatsgevonden, of de GMK die de coördinatie (volgens afspraak) op die locatie ter hand neemt. Alle bij een incident betrokken GMK's melden direct door aan de C-GMK die daarmee een centrale informatiepositie kan garanderen.

Centrale VP = In sommige gebieden bestaat het onderscheid tussen uitvoerende verkeersposten en centrale verkeersposten. De centrale verkeersposten zijn het middelpunt waar incidenten aan doorgemeld dienen te worden. Indien er geen onderscheid bestaat in een gebied, dan vervallen de alarmeringsprotocollen voor de uitvoerende verkeersposten.

B

1

Legenda:

- = Alarmering
- = Doormelding
- - - → = Informeren

KWC = Kustwachtcentrum, niet in alle gebieden betrokken, maar afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling hebben zij een rol in het SAR-proces.

C-GMK = De GMK van de veiligheidsregio waarin het incident heeft plaatsgevonden, of de GMK die de coördinatie (volgens afspraak) op die locatie ter hand neemt. Alle bij een incident betrokken GMK's melden direct door aan de C-GMK die daarmee een centrale informatiepositie kan garanderen.

Centrale VP = In sommige gebieden bestaat het onderscheid tussen uitvoerende verkeersposten en centrale verkeersposten. De centrale verkeersposten zijn het middelpunt waar incidenten aan doorgemeld dienen te worden. Indien er geen onderscheid bestaat in een gebied, dan vervallen de alarmeringsprotocollen voor de uitvoerende verkeersposten.

Bijlage 3 Meldingsclassificaties

- GMS** De (gemeenschappelijke) meldkamers van politie, brandweer en ambulances werken met het uniforme systeem "GMS", (geïntegreerd meldkamer systeem). Dit systeem stelt de centralist in staat een binnengekomen melding eenduidig te classificeren en aan inzetvoorstellen te koppelen.
Het classificeren start met het indelen van de melding in de 1e categorie, die 8 keuzemogelijkheden kent.
- Toepasbaarheid** Elke keuze kan daarna nog 2 keer worden onderverdeeld in vervolgcategorieën. Vanwege de snelheid van werken is het belangrijk dat per categorie de keuze beperkt blijft. Belangrijk is dat de indeling in scenario's en de daarbij behorende onderverdeling uniform wordt gehanteerd.
- Beperkingen** Deze 1e keuzemogelijkheid is in heel Nederland gelijk en bevat geen keuzemogelijkheid voor incident op het water. In GMS zijn watergebieden vaak niet als locatie ingevoerd. Meestal zijn er kunstgrepen uitgevoerd door een watergebied als straat in te voeren en ligplaatsen van boten als eenheid op een kazerne. Hierin dient verbetering te worden aangebracht.
- Categorie-indeling** Een centralist zal een melder volgens een standaardprotocol uitvragen. Vervolgens zal de melding in GMS worden verwerkt door in de 1e categorie aan te geven wat de melding betreft.
- 2e categorie** Afhankelijk van de indeling in de 1e categorie zal de centralist in de 2e categorie moeten kunnen aangeven welk scenario zich op het water afspeelt.

1e categorie	2e categorie
	Mens en dier in nood
	Verontreiniging oppervlaktewater
	Ongevallen met gevaarlijke stoffen
	Brand en/of explosie
	Ordeverstoring
	Ecologisch incident
	Aanvaring en/of losgeslagen schip, object of lading

3e Categorie

Elk scenario uit de 2e categorie wordt gespecificeerd in de 3e categorie. In die tabel zijn maximaal 8 mogelijkheden opgenomen. Aan elke mogelijkheid kan elke meldkamer een inzetvoorstel koppelen van eenheden die worden gealarmeerd.

2e categorie	3e categorie
Mens en dier in nood	→ Persoon overboord/vermist
	Schip in nood
	Watersporter in problemen
	Ongeval/gewonde
	Ziekte aan boord
	Neergestort vliegtuig
	Problemen ijs
	Problemen wadlopen
Verontreiniging oppervlaktewater	→ Versmering
	Stof opgelost in water
	Stof drijft op het water
	Stof zinkt
	Verontreiniging kust/oever
Ongeval met gevaarlijke stoffen	→ Hinderlijke lucht
	Vrijgekomen brandbare stof
	Vrijgekomen chemische stof
	Vrijgekomen radioactieve stof
	Ontstaan gaswolk
	Transportleiding
	Aantreffen explosief
	Gedumpte/onbekende stof
Brand en/of explosie	→ Pleziervaartuig
	Binnenvaartschip
	Rondvaartboot
	Cruiseschip/ferry
	Zeeschip in lading
	Zeeschip in machinekamer
	Zeeschip in accommodatie
Ordeverstoring	→ Recreatie
	Partyboot
	Cruiseschip/ferry
	Activisten op een vaartuig
	Stremming van de vaarweg
Ecologisch incident	→ Bij sluis/op de kant
	Aangespoelde vogels/dieren Veel zieke/dode dieren in het water
Aanvaring en/of losgeslagen schip, object of lading	→ In de vaarweg
	Gezonken
	Op oever/strand
	Vermist
Gebiedsspecifiek scenario	→

B

1

Bijlage 4 Functiebeschrijving Officier van Dienst-Water- en scheepvaartzorg

Algemeen	
Funcienaam	Officier van Dienst-Water- en scheepvaartzorg (OvD-W) <i>Opmerking: deze functie wordt door de verschillende waterbeheerders ingevuld. Intern bij Rijkswaterstaat spreekt men over OvD-RWS</i>
Kern/doel van de functie	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseren Leider CoPI vanuit monodisciplinaire achtergrond met multidisciplinaire blik. • Aansturen operationele processen Water- en scheepvaartzorg op plaats incident. N.B. Voor het proces SAR geldt dat deze taak wordt uitgevoerd door de organisatie waar deze taak is belegd²⁵. Daaruit volgt of de OVD-W ook voor de aansturing van het SAR-proces verantwoordelijk is. • Het afstemmen en coördineren van de ingezette eenheden op het water, eventueel met behulp van een OSC.
Plaats in de organisatie	
Taken/verantwoordelijkheden in hoofdlijnen	<ul style="list-style-type: none"> • De OvD-W is verantwoordelijk voor het gecoördineerd uitvoeren van de taken met betrekking tot de water- en scheepvaartprocessen in afstemming met de overige hulpdiensten en advisering ketenpartners. • De aansturing van de ingezette eenheden en eventuele private partijen zoals bergers.
Leiding ontvangen	<ul style="list-style-type: none"> • Het afdelingshoofd water- en scheepvaartzorg geeft de kaders aan waarbinnen de OvD-W moet werken. • Tijdens de incidentbestrijding valt de OvD-W onder de aansturing van eigen leidinggevende en vanaf GRIP 1 en hoger ook onder de aansturing van de Leider CoPI.
Leiding geven	De OvD-W geeft functionele leiding aan de eigen eenheden en eventuele eenheden van (private) partijen op de incidentlocatie.
Contacten	De OvD-W werkt nauw samen met leidinggevend en professionals op operationeel niveau.
Taken/verantwoordelijkheden	
Situatieschets	De OvD-W wordt gepositioneerd op het operationele niveau, opschalingniveau GRIP 1 en hoger. De OvD-W is hierbij de vertegenwoordiger van de processen water- en scheepvaartzorg binnen het CoPI (Bronbestrijding) en daarmee de counterpart van de Officier van Dienst (OvD) zoals deze door de politie, de brandweer en de GHOR worden ingezet. Dit betekent dat de OvD-W een coördinerende en leidende rol heeft ten aanzien van de processen Water- en scheepvaartzorg en de communicatie op de incidentlocatie. Binnen de multidisciplinaire incidentafhandeling zal de OvD-W de leidinggevend van de betrokken diensten (ketenpartners) adviseren en trachten het proces mee te sturen en te ondersteunen.

²⁵ Op de gemeentelijk ingedeelde wateren is het redden van mens en dier (op het water heet dit SAR) een primaire verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders (B&W). Zij bepalen bij wie de taak van het redden belegd wordt: bij de (regionale) brandweer, de Kustwacht of mogelijk een andere (particuliere) partij. Het ligt voor de hand dat daarbij gebruik wordt gemaakt van de daarvoor de best toegeruste organisatie. Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 117, nr. 6 blz. 63/64.

Taken/ verantwoordelijkheden	<ul style="list-style-type: none"> • Aansturen (ter plaatse of op afstand) van de operationele processen in water- en scheepvaartzorg op plaats incident en het afstemmen van de aanpak met andere ketenpartners zoals bijvoorbeeld de Inspectiedienst Verkeer en Waterstaat, het KLPD en de milieudienst. • Bepalen van de te nemen maatregelen en de daarvoor benodigde middelen. • Deelnemen in het CoPI als het incident wordt opgeschaald naar een GRIP-fase. • Adviseren Leider CoPI vanuit monodisciplinaire achtergrond met multidisciplinaire blik. Hierin de belangen van de processen waarvoor hij verantwoordelijk is optimaal vertegenwoordigen. • Verantwoordelijk voor het informatiemanagement en de eventuele opschaling van de eigen processen (via Verkeerspost, of KWC, naar de GMK). • Aansturen van contractpartners, afstemmen werkzaamheden en aanpak met bergers voor zover behorend bij zijn operationele verantwoordelijkheid in het bestrijdingsproces.
Functie-eisen	
Opleiding	<ul style="list-style-type: none"> • MBO+/ HBO werk- en denkniveau.
Kennis en ervaring	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van en ervaring met incidentbestrijding, operationele calamiteitenplannen en bestrijdingsplannen. • Kennis en ervaring van operationele leiding en coördinatie (GRIP-structuur). • Nautische kennis. • Milieu- en ecosysteem kennis. • Kennis en ervaring op het gebied van Olie en Chemicaliënbestrijding.
Competenties ²⁶	<ul style="list-style-type: none"> • Politiek-bestuurlijk inzicht • Onafhankelijk • Analyseren • Samenwerken • Communiceren • Overtuigen • Daadkracht • Stressbestendig handelen

B

1

Bijlage 5 Samenstelling rampbestrijdingsteams²⁷

Operationeel	
Commando Plaats Incident (CoPI)	
Kernbezetting	Verantwoordelijk voor:
Leider CoPI (uit een van de kolommen)	coördinatie/voorzitterschap
Officier van Dienst Brandweer (OvD-B)	afstemming processen brandweezorg
Officier van Dienst Geneeskundig (OvD-G)	afstemming processen geneeskundige zorg
Officier van Dienst Politie (OvD-P)	afstemming processen politiezorg
Ondersteuning	Verantwoordelijk voor:
Operationeel Voorlichter	voorlichting
Plotter/verslaglegger	gegevens bijhouden
Aanvulling bij waterincidenten	Verantwoordelijk voor:
Officier van Dienst Water en scheepvaartzorg (OvD-W)	afstemming: <ul style="list-style-type: none"> • proces nautisch verkeersmanagement • processen beheer waterkwaliteit • processen beheer waterkwantiteit en waterkeringen • proces Search And Rescue (SAR) indien van toepassing verbinding van OvD met eventueel aangewezen On Scene Coördinator (OSC) ter plaatse
Regionaal Operationeel Team (ROT)	
Kernbezetting	Verantwoordelijk voor:
Operationeel Leider (uit een van de kolommen)	operationele leiding/voorzitterschap
Algemeen Commandant Brandweezorg	operationele processen brandweezorg
Algemeen Commandant Geneeskundige zorg	operationele processen geneeskundige zorg
Algemeen Commandant Politiezorg	operationele processen politiezorg
Algemeen Commandant Bevolkingszorg	operationele processen bevolkingszorg
Ondersteuning	Verantwoordelijk voor:
Voorlichtingsfunctionaris (uit een van de kolommen)	voorlichting
Staffunctionaris Informatiemanagement	informatiemanagement
Plotter/verslaglegger	gegevens bijhouden
Aanvulling bij waterincidenten	Verantwoordelijk voor:
Algemeen Commandant Water- en scheepvaartzorg	operationele processen water- en scheepvaartzorg met link naar Actiecentrum water- en scheepvaartzorg, bestaande uit bijvoorbeeld deskundigheid: <ul style="list-style-type: none"> • ladinggegevens en scheepsstabiliteit • nautisch verkeersmanagement • waterkwaliteit • waterkwantiteit • SAR-diensten • bergers

27 Conform terminologie Referentiekader Regionaal Crisisplan.

Bestuurlijk	
Gemeentelijk Beleidsteam (GBT)	
Kernbezetting	Verantwoordelijk voor:
Burgemeester	opperbevel/voorzitterschap
(Hoofd) Officier van Justitie	strafrechtelijke zaken
Lid Beleidsteam Brandweezorg	strategisch niveau brandweerprocessen
Lid Beleidsteam Geneeskundige zorg	strategisch niveau geneeskundige processen
Lid Beleidsteam Politiezorg	strategisch niveau politie processen
Lid Beleidsteam Bevolkingszorg	strategisch niveau gemeentelijke processen
Ondersteuning	Verantwoordelijk voor:
Voorlichtingsfunctionaris (uit een van de kolommen)	voorlichting
Plotter	gegevens bijhouden
Notulist	notuleren
Logboekschrijver	logboek bijhouden
Aanvulling bij waterincidenten	Verantwoordelijk voor:
Lid Beleidsteam Water- en Scheepvaartzorg (ingevuld door Hoofd Ingenieur Directeur/ Dijkgraaf/Gedeputeerde/Wethouder Manager van Dienst haven	strategisch niveau processen Water- en scheepvaart (beheer nautisch verkeersmanagement, beheer waterkwaliteit en beheer waterkwantiteit en waterkeringen en SAR indien van toepassing)
Regionaal Beleidsteam (RBT)	
Kernbezetting	Verantwoordelijk voor:
Coördinerend Bestuurder	coördinatie/voorzitterschap
Burgemeesters betrokken gemeenten	
(Hoofd) Officier van Justitie	strafrechtelijke zaken
Lid Beleidsteam Brandweezorg	strategisch niveau brandweerprocessen
Lid Beleidsteam Geneeskundige zorg	strategisch niveau geneeskundige processen
Lid Beleidsteam Politiezorg	strategisch niveau politie processen
Lid Beleidsteam Bevolkingszorg	strategisch niveau gemeentelijke processen
Ondersteuning	Verantwoordelijk voor:
Voorlichtingsfunctionaris (uit een van de kolommen)	voorlichting
Plotter	gegevens bijhouden
Notulist	notuleren
Logboekschrijver	logboek bijhouden
Aanvulling bij waterincidenten	Verantwoordelijk voor:
Lid Beleidsteam Water- en Scheepvaartzorg (ingevuld door Hoofd Ingenieur Directeur/ Dijkgraaf/Gedeputeerde/Wethouder (Rijks)Havenmeester	strategisch niveau processen Water- en scheepvaart (beheer nautisch verkeersmanagement, beheer waterkwaliteit en beheer waterkwantiteit en waterkeringen en SAR indien van toepassing)
Landelijk niveau	
Kernbezetting	Verantwoordelijk voor:
NCC	bestuurlijke coördinatie
LOCC	operationele coördinatie

B

1

Bijlage 6 Opschaling volgens GRIP

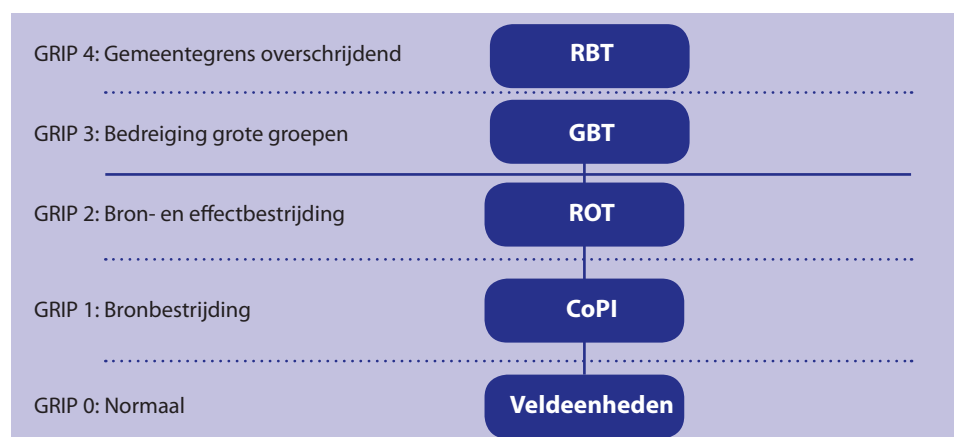
GRIP

De Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure (GRIP) voorziet in 4 coördinatiefasen: GRIP 1 tot en met GRIP 4. GRIP 0 is de (dagelijkse) basisprocedure. Elk coördinatiealarm heeft zijn eigen kenmerken en kent aan functionarissen en staven op strategisch, tactisch en operationeel niveau bijhorende taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden toe.

De feitelijk opschaling wordt bepaald door de aard en omvang van het incident. De niveaus hoeven niet altijd opvolgend te zijn. Aanbevolen wordt hoog op te schalen, als de omvang van de ramp niet met zekerheid is vast te stellen of zeker is dat deze zich uit zal breiden. Er kan immers altijd worden afgeschaald.

Wanneer zich incidenten op het water voordoen en één van de partijen schaal op, dan volgen de anderen partijen ook. Pas wanneer hun inbreng niet noodzakelijk is gebleken, kan in overleg per discipline afgeschaald worden.

In schema

Figuur 15: Opschaling volgens GRIP

GRIP 0

Bij een incident van beperkte aard en omvang verrichten de hulpverleningsdiensten de normale, dagelijkse taken. Elke dienst werkt volgens de eigen regels en procedures.

Er is sprake van motorkapoverleg (of stuurhutoverleg indien op het water) als de hoogste leidinggevendenden van de diensten ter plaatse multidisciplinair met elkaar overleggen op basis van gelijkwaardigheid.

GRIP 1

Als een incident vraagt om gestructureerde coördinatie, dan volgt opschaling naar GRIP 1. In deze fase wordt het CoPI opgestart, dat zich concentreert op de operationele processen. Het coördineert en stuurt de uitvoerende activiteiten onder eenhoofdige leiding (Leider CoPI). De burgemeester wordt geïnformeerd zodra een CoPI wordt samengesteld.

GRIP 2

Wanneer er behoefte is aan verhoogde coördinatie, volgt GRIP 2. Naast het CoPI komt het ROT in actie in het Regionaal Coördinatie Centrum (RCC). Het ROT stuurt het CoPI aan en ondersteunt deze.

Het ROT valt onder de verantwoordelijkheid van de door de burgemeester aangewezen Operationeel Leider en zorgt voor gecoördineerde uitvoering van de incidentbestrijding. De Operationeel Leider staat in nauw contact met de burgemeester, die in dit stadium kan besluiten het volledige GBT bijeen te roepen.

GRIP 3

Opschaling naar GRIP 3 is nodig als het welzijn van (grote groepen) van de lokale bevolking wordt bedreigd. De opschaling van GRIP 2 naar GRIP 3 is een bestuurlijke. Operationeel verandert er niets, omdat in GRIP 2 al sprake is van maximale operationele opschaling. Naast tactische heeft strategische afstemming plaats. De burgemeester heeft als opperbevelhebber van de rampenbestrijding de rol van voorzitter van het gemeentelijk beleidsteam (GBT).

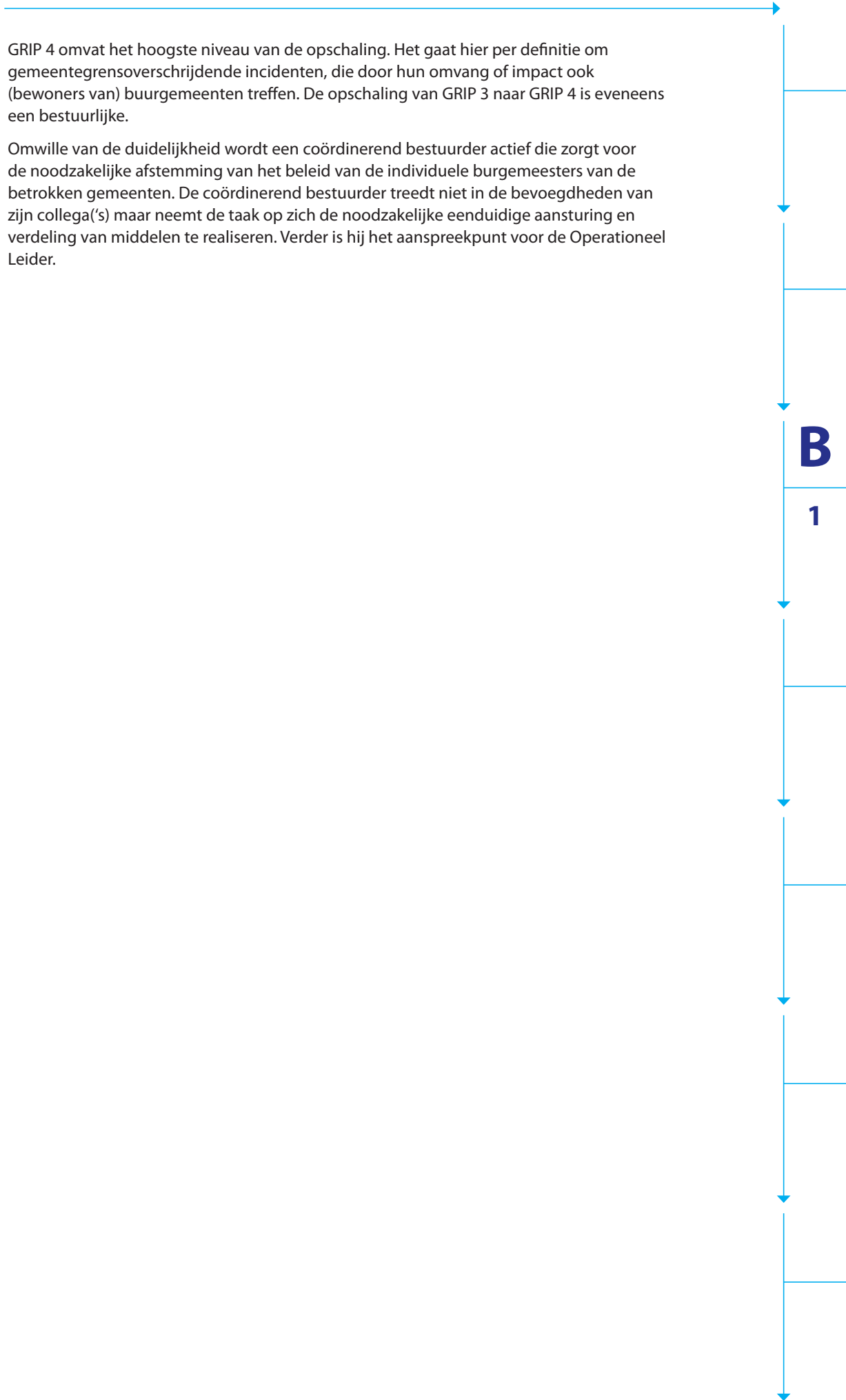
GRIP 4

GRIP 4 omvat het hoogste niveau van de opschaling. Het gaat hier per definitie om gemeentegrensoverschrijdende incidenten, die door hun omvang of impact ook (bewoners van) buurgemeenten treffen. De opschaling van GRIP 3 naar GRIP 4 is eveneens een bestuurlijke.

Omwille van de duidelijkheid wordt een coördinerend bestuurder actief die zorgt voor de noodzakelijke afstemming van het beleid van de individuele burgemeesters van de betrokken gemeenten. De coördinerend bestuurder treedt niet in de bevoegdheden van zijn collega(s) maar neemt de taak op zich de noodzakelijke eenduidige aansturing en verdeling van middelen te realiseren. Verder is hij het aanspreekpunt voor de Operationeel Leider.

B

1

B Operationele uitwerking

Incidentbestrijding op het Water

- 1 Randvoorwaardelijke processen
- 2 Uitwerking Ramptype 2
“Ongeval op het water”
- 3 Rampbestrijdingsprocessen

Inhoudsopgave

6	Inleiding	79
6.1	Inhoud	79
7	Uitwerking per scenario	80
7.1	Uitwerking scenario's	80

B**2**

6 Inleiding

6.1 Inhoud

Inleiding	<p>In de Leidraad Maatramp worden 18 ramptypen besproken. Eén van de ramptypen is ramptype 2, "Ongeval op water".</p> <p>Er kunnen meerdere soorten ongevallen plaatsvinden op het water. Voor ramptype 2 zijn er 7 verschillende ongevallen te beschrijven, de zogenaamde scenario's. Deze scenario's zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt in subscenario's.</p>
Scenario's	<p>De aard, de plaats en de gevolgen van een incident bepalen het verloop van de gebeurtenissen en de maatregelen die getroffen moeten worden om slachtoffers te voorkomen en de andere gevolgen van het incident te beperken en te bestrijden. In het kader van de incidentbestrijding wordt de mogelijke ontwikkeling van een incident aangeduid met "scenario".</p> <p>Niet bij elk incident op het water dient aan alle hulpverleningsprocessen invulling te worden gegeven. Om de voorbereiding adequaat vorm te geven wordt gewerkt met scenario's. Voor incidentbestrijding op het water zijn 7 scenario's vastgesteld, aan de hand waarvan een inschatting kan worden gemaakt welke partners invulling dienen te geven aan welke processen. Het is goed mogelijk dat bepaalde scenario's gelijktijdig of opeenvolgend plaatsvinden.</p>
Beeldvorming	<p>De scenario's geven houvast bij de beeldvorming over de incidentbestrijding op het water en de benoeming van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van nautische partijen. Met behulp van een scenario is de hulpbehoefte, uitgedrukt in termen van het aantal te verwachten slachtoffers, de omvang van de brand of omvang van het verontreinigde gebied, in beeld te brengen. Deze hulpbehoefte is vervolgens met behulp van een prestatiekengetal te vertalen naar een inzetbehoefte per proces.</p> <p>De scenario's zijn bedoeld als modelmatige benadering van de werkelijkheid en dienen nadrukkelijk niet als leidend voor de incidentbestrijding te worden beschouwd.</p> <p>De scenario's worden gebruikt bij de meldingsclassificatie en als kapstok voor de scenario-kaarten.</p>
Locatie-specifieke scenario's	<p>Naast de zeven beschreven scenario's kunnen ook locatiespecifieke scenario's bij bepaalde incidenten worden voorzien. Er zijn watergebieden in Nederland waar specifieke industrie, of transporten vraagt om een speciale uitwerking. Hiervoor kan een achtste scenario, "Specifiek scenario" worden toegevoegd.</p>

7 Uitwerking per scenario

7.1 Uitwerking scenario's

Uitwerking
scenario's

De scenario's die in deel B1 reeds zijn benoemd zijn in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt.

1 Mens en dier in nood

Scenario
beschrijving

Onder dit type incident vallen ongevallen met betrekking tot veerboten, beroepsvaart, pleziervaart, sporters en dergelijke. Belangrijke overeenkomst is dat er mensen gered moeten worden en dat het gevaar bestaat op mogelijke verdrinking van personen of dieren in het gebied.

Het scenario "mens en dier in nood" kan optreden als gevolg van uiteenlopende incidenten. Daarom wordt dit scenario opgedeeld in 8 deelscenario's namelijk:

- 1.1 Persoon overboord/vermist
- 1.2 Schip in nood
- 1.3 Watersporter in problemen
- 1.4 Ongeval/gewonde
- 1.5 Ziekte aan boord
- 1.6 Neergestort vliegtuig
- 1.7 Problemen ijs
- 1.8 Problemen wadlopen

De risico's en maatregelen die in dit scenario een rol kunnen spelen zijn: mogelijke gewonden, ongevallen waarbij personen bevrijd moeten worden (bij beknelling), noodzaak directe medische hulp te verlenen en/of transport (vanaf het schip) naar de wal/ziekenhuis te regelen.

2 Verontreiniging oppervlaktewater

Scenario
beschrijving

Als gevolg van een incident kan een schip lading of brandstof verliezen, waarbij deze in het water terechtkomt en tot verontreiniging van het water leidt. Ook kan een lozing vanaf het land (calamiteit of dumping) verontreiniging van het water veroorzaken.

Verschillende stoffen reageren verschillend met water:

- Drijvende vloeibare stoffen zoals olie en olieachtige substanties (versmering). kunnen eventueel met schermen, veegarmen, olieboom en skimmers (opruim zuigsystemen) worden bestreden (besmering). Daarnaast moeten ze eventueel worden geruimd wanneer ze zijn aangespoeld op een waterstaatswerk zoals dijken, oevers of op het strand.
- In water oplosende of dispergerende stoffen ontstaat verontreiniging die verduistering, verzuring/verloging, opwarming, zuurstofdepletie, toxiciteit en/of bioaccumulatie kan veroorzaken. Deze verontreinigingen kunnen in principe niet opgeruimd worden maar wel zijn maatregelen te nemen dat het verontreinigde water snel wordt afgevoerd naar bijvoorbeeld de zee of ander groot water. De stoffen die na het dispergeren overblijven zijn wel op te ruimen.

Dit scenario is opgedeeld in 5 deelscenario's, namelijk:

- 2.1 Versmering
- 2.2 Stof opgelost in water
- 2.3 Stof drijft op het water
- 2.4 Stof zinkt
- 2.5 Verontreiniging kust/oever

3 Ongeval met gevaarlijke stoffen

Scenario beschrijving

Het gaat hier vooral om incidenten waarbij giftige of explosieve gassen vanuit de "verpakking" vrijkomen of giftige vloeistoffen die uitdampen en een gaswolk vormen en die een gevaar (kunnen) vormen voor de volksgezondheid.

Bij een ongeval met een schip met een giftige lading kan een groter gebied bedreigd worden dan de directe omgeving (afhankelijk van de hoeveelheid vrijkomende stof, aard van de stof en de weersomstandigheden). De giftige gassen kunnen ook het vaste land bereiken en de bevolking bedreigen.

Dit scenario is opgedeeld in 8 deelscenario's, namelijk:

- 3.1 Hinderlijke lucht
- 3.2 Vrijgekomen brandbare stof
- 3.3 Vrijgekomen chemische stof
- 3.4 Vrijgekomen radioactieve stof
- 3.5 Ontstaan gaswolk
- 3.6 Transportleiding
- 3.7 Aantreffen explosief
- 3.8 Gedumpte/onbekende stof

Dit scenario heeft nauwe verbanden met scenario 2 en 4. Dit is afhankelijk van de eigenschappen van de stoffen die vrijkomen.

4 Brand en/of explosie

Scenario beschrijving

Van explosiegevaar is sprake wanneer er een ongeval is opgetreden op een tanker met explosieve stoffen of gassen, een vrachtschip met lading met explosieve eigenschappen veelal in containers vervoerd, een ongeval met een gasleiding of problemen met vuurwerk en/of munitie aan boord van transportschepen dan wel gevonden munitie uit het verleden. Belangrijk aandachtspunt bij explosiegevaar is een snelle ontruiming van de omgeving.

Het gaat dan met name om de evacuatie van de aanwezigen op het schip. Daarnaast dient door middel van verkeersmanagementmaatregelen voorkomen te worden dat andere schepen in de gevarezone komen.

Brand kan naast de hierboven genoemde tanker met brandbare en explosieve lading ook plaatsvinden op alle andere schepen. In eerste instantie moet de brand geblust worden met brandbestrijdingsmiddelen die aan boord zijn.

Op kleine schepen zal het bij uitbreiding van de brand nodig zijn om van boord te gaan voordat de brandweer arriveert. Dit betekent dat op dat moment ook het evacueren en redden van mensen een belangrijk proces is. Bij grotere schepen (veerboten) biedt het schip op zich wel meer ruimte, waardoor men minder snel genoodzaakt zal zijn om van boord te gaan. Indien het schip niet verder kan varen zal in veel gevallen een reddingsactie nodig zijn (in internationaal verband wordt gewerkt aan het instellen van een "Safe Haven" aan boord van passagiersschepen).

We onderscheiden de volgende 6 deelscenario's, namelijk:

- 4.1 Pleziervaartuig
- 4.2 Binnenvaartschip
- 4.3 Rondvaartboot
- 4.7 Cruiseschip/ferry
- 4.4 Zeeschip in lading
- 4.5 Zeeschip in machinekamer
- 4.6 Zeeschip in accommodatie

B

2

5 Ordeverstoring

Scenario beschrijving

Het scenario "Ordeverstoring" is denkbaar op veerboten of partyschepen. Daarnaast kan ook worden gedacht aan grootschalige demonstraties en/of blokkades door belangengroeperingen (milieu, visserij etc).

Er is sprake van een ordeverstoring indien de dagelijkse orde aan boord van een schip verstoord is.

Als het incident wordt veroorzaakt door relschoppers aan boord zal het schip in principe doorvaren naar de haven. De kapitein waarschuwt de politie, die de relschoppers in de haven zal opwachten. Ook eventuele gewonden worden in de haven opgevangen. Vindt de afhandeling niet in de haven maar op het open water plaats dan verloopt de afhandeling en coördinatie via de afgesproken structuren.

We onderscheiden de volgende 6 deelscenario's:

- 5.1 Recreatie
- 5.2 Partyboot
- 5.3 Cruiseschip/ferry
- 5.4 Activisten op een vaartuig
- 5.5 Stremming van de vaarweg
- 5.6 Bij sluis/op de kant

6 Ecologisch incident

Scenario beschrijving

Er wordt gesproken van een ecologisch incident als zich omstandigheden voordoen waardoor het ecologische evenwicht wordt verstoord door één van de andere scenario's of door besmettelijke dierziekten.

Een virus of ziekte kan grote aantallen dode en/of zieke flora en/of fauna veroorzaken.

Bij dit scenario moeten de risico's voor de volksgezondheid continu bewaakt worden.

Voor het inperken en afschermen van de bron en het besmette gebied is in dit scenario van belang. Tevens is voorlichting een belangrijk deelproces waaraan invulling moet worden gegeven.

We onderscheiden de volgende 2 deelscenario's:

- 6.1 Aangespoelde vogels/dieren
- 6.2 Veel zieke/dode dieren in het water

7 Aanvaring en/of losgeslagen schip, object of lading

Scenario beschrijving

Door een aanvaring of bij het verliezen van lading kan de doorvaart van andere schepen in gevaar komen. Het lokaliseren en verwijderen van het schip, object of lading is hierbij hoofdzaak. Bij het stranden of aanspoelen van objecten en goederen kan het gaan om gevaarlijke en/of ongevaarlijke objecten. Hierop dienen de maatregelen te worden aangepast.

Oprijvende materialen kunnen met netten of kranen worden opgevist en geborgen en moeten eventueel worden geruimd wanneer ze zijn aangespoeld. Zinkende stoffen en materialen kunnen eventueel worden opgebaggerd, gedregd en geborgen.

Daarnaast moet onderzoek worden uitgevoerd naar mogelijk (milieu)gevaren en mogelijke oorzaak en gevolgen van het incident.

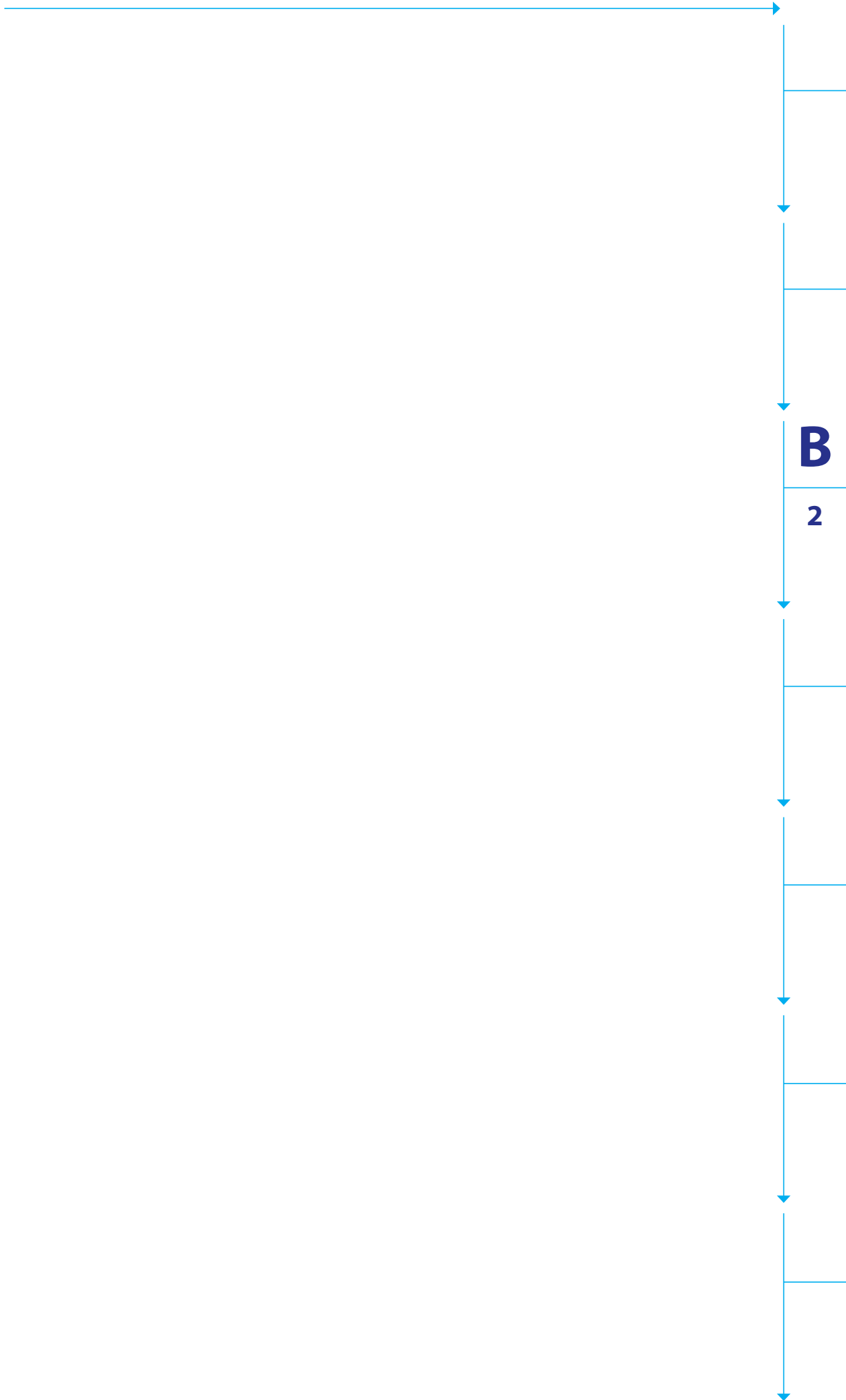
We onderscheiden de volgende 4 deelscenario's:

- 7.1 In de vaarweg
- 7.2 Gezonken
- 7.3 Op oever/strand
- 7.4 Vermist

8 Gebiedsspecifiek scenario

Scenario beschrijving

In het incidentbestrijdingsplan (en in het GMS) kan een extra gebiedsspecifiek scenario worden toegevoegd.

B Operationele uitwerking

Incidentbestrijding op het Water

- 1** Randvoorwaardelijke processen
- 2** Uitwerking Ramptype 2
“Ongeval op het water”
- 3** Rampbestrijdingsprocessen

Inhoudsopgave

8	Inleiding	87
8.1	Incidentbestrijding via rampbestrijdingsprocessen	87
9	Overzicht rampbestrijdingsprocessen	88
9.1	Rampbestrijdingsprocessen	88
9.2	Aanvulling Water- en scheepvaartzorg	89
10	Beschrijving rampbestrijdingsprocessen	90
10.1	Beschrijving "landprocessen"	90
10.2	Beschrijving "waterprocessen"	90
	10.2.1 Search and Rescue	90
	10.2.2 Nautisch verkeersmanagement	91
	10.2.3 Beheer waterkwaliteit	92
	10.2.4 Beheer waterkwantiteit en waterkeringen	93
11	Verantwoordelijkheidsverdeling	95
11.1	Verantwoordelijkheden op het water	95

B

3

8 Inleiding

8.1 Incidentbestrijding via rampbestrijdingsprocessen

Inleiding	Een effectieve organisatie van bestrijding van incidenten op het water vereist een eenduidige beschrijving van de verschillende rampbestrijdingsprocessen ²⁸ in de hulpverlening.
Rampbestrijdingsprocessen	De uitvoering van een rampbestrijdingsproces vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de procesverantwoordelijke. In het HVR zijn de processen uitgebreid beschreven. Echter, voor incidentbestrijding op het water gelden op onderdelen een andere invulling en/of aanvullingen. Daarom zijn de reguliere "landprocessen" aangevuld met "waterprocessen" te weten 4 rampbestrijdingsprocessen binnen het cluster Water- en scheepvaartzorg.
Verandering	Opgemerkt wordt dat de omgeving van veiligheid flink in ontwikkeling is. Veiligheidsregio's zijn en worden opgericht, nieuwe wetgeving is in de maak, rampbestrijding wordt vergroot naar crisisbeheersing en vele landelijke initiatieven (zoals ICMS, NEC, RRCP, IASV enz.) richten zich op een verbetering van de incidentbestrijding. Deze ontwikkelingen zorgen voor een nieuwe kijk op de rampbestrijdingsprocessen.
Crisisplan	<p>Het project Referentiekader Regionaal Crisisplan (RRCP) is gericht op het landelijk en eenduidig inrichten van een regionale crisisbeheersingsorganisatie in de veiligheidsregio. De rampbestrijdingsprocessen zijn door het RRCP doorgelicht en aangescherpt. Een belangrijke aanvulling wordt gevonden in het besturen en vooral ondersteunen van die aangescherpte processen met personele, facilitaire en informatievoorzieningen. Hiermee wordt de afstemming tussen de kolommen sterk bevorderd. Het resultaat van de ordening is het "multidisciplinaire knoppenmodel". Dit model is in combinatie met GRIP een planningsmodel c.q. inzetvoorstel. Afhankelijk van aard, omvang, ernst en trend van het (on)voorspelbare grootschalige of bijzondere incident wordt behoefte-gericht operationele capaciteit ingezet. Afhankelijk van de ingezette of in te zetten capaciteit ontrolt als vanzelf een structuur voor het besturen en ondersteunen daarvan. Waar nodig worden sturingsrelaties gelegd, conform GRIP. De veiligheidsregio's zullen daarmee rekening moeten houden in hun plannen en bij het opstellen van een Regionaal Crisisplan.</p> <p>Het Referentiekader Regionaal Crisisplan is gericht op een professionaliseringsslag die van groot belang is. In dit hoofdstuk is dan ook aansluiting gezocht met de rampbestrijdingsprocessen van het Referentiekader Regionaal Crisisplan (in ontwikkeling). Zowel de huidige (HVR) als de toekomstige (RRCP) processen zijn daarom in beeld gebracht.</p>

B

3

²⁸ Met de termen rampbestrijdingsprocessen, hulpverleningsprocessen en deelprocessen wordt steeds hetzelfde bedoeld. In het Handboek Incidentbestrijding op het Water wordt in principe gesproken over rampbestrijdingsprocessen.

9 Overzicht rampbestrijdingsprocessen

9.1 Rampbestrijdingsprocessen

In onderstaand schema zijn de processen van de HVR en van het RRCP met elkaar vergeleken. Het RRCP onderscheidt bij ieder cluster naast het uitvoerende werk tevens ondersteunend werk waarin de volgende onderdelen zijn opgenomen:

- Resource management:
 - personele voorzieningen
 - opvang, veiligheid en nazorg personeel
 - facilitaire voorzieningen (huisvesting, middelen en ICT)
 - specifieke resources per cluster
- Informatie management
 - interne communicatie
 - informatievoorzieningen
 - specifieke informatiepunten per cluster

Huidig (HVR)	Nieuw (RRCP)
Bron- en effectbestrijding:	Cluster Brandweezorg:
<ul style="list-style-type: none"> • Bestrijden van brand en emissie gevaarlijke stoffen • Redden en technische hulpverlening • Ontsmetten mens en dier • Ontsmetten vervoersmiddelen en infrastructuur • Waarnemen en meten • Waarschuwen van de bevolking • Toegankelijk maken en opruimen 	<ul style="list-style-type: none"> • Bron- en Emissiebestrijding <ul style="list-style-type: none"> - Brandbestrijding - Ongevalbestrijding Gevaarlijke Stoffen - Decontaminatie (kleinschalig) • Redding <ul style="list-style-type: none"> - Technische hulpverlening - Redding - (Urban) Search and Rescue • Ontsmetting <ul style="list-style-type: none"> - Ontsmetten mens en dier - Ontsmetten voertuigen - Ontsmetten infrastructuur
Geneeskundige hulpverlening:	Cluster Geneeskundige zorg:
<ul style="list-style-type: none"> • Geneeskundige hulpverlening somatisch • Preventieve openbare gezondheidszorg • Geneeskundige hulpverlening psychosociaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Spoedeisende Medische Hulpverlening <ul style="list-style-type: none"> - Triage - Behandelen - Vervoeren • Publieke Gezondheidszorg <ul style="list-style-type: none"> - Bron- en contactopsporing - Medicatie, hygiëne- en beschermende maatregelen - Isolatie en quarantaine maatregelen - Gezondheidsonderzoek • Psychosociale hulpverlening

Huidig (HVR)	Nieuw (RRCP)
Rechtsorde en Verkeer: <ul style="list-style-type: none"> • Ontruimen en evacueren • Afzetten en afschermen • Verkeer regelen • Handhaven openbare orde • Identificeren slachtoffers • Begidsen • Strafrechtelijk onderzoek 	Cluster Politiezorg: <ul style="list-style-type: none"> • Mobiliteit <ul style="list-style-type: none"> - Statisch verkeersmanagement - Dynamisch verkeersmanagement • Bewaking en Beveiliging <ul style="list-style-type: none"> - Bewaken en beveiligen subjecten - Bewaken en beveiligen objecten/diensten • Ordehandhaving <ul style="list-style-type: none"> - Crowdmanagement en crowdcontrol - Riotcontrol (Relbestrijding) • Handhaven Netwerken <ul style="list-style-type: none"> - Handhaven netwerken • Opsporing <ul style="list-style-type: none"> - Recherchemaatregelen - Opsporing • Opsporingsexpertise <ul style="list-style-type: none"> - Technisch forensische opsporing - Onderhandelaars • Bijzondere opsporing • Interventie <ul style="list-style-type: none"> - Arrestatie en ondersteuning - Speciale interventies
Bevolkingszorg <ul style="list-style-type: none"> • Voorlichten en informeren • Opvangen en verzorgen • Uitvaartverzorging • Registratie van slachtoffers • Voorzien in primaire levensbehoeften • Registratie van schade en afhandeling • Milieuzorg • Nazorg 	Cluster Bevolkingszorg <ul style="list-style-type: none"> • Communicatie <ul style="list-style-type: none"> - Persvoorlichting - Publieksvoorlichting - Verwanteninformatie • Publieke zorg <ul style="list-style-type: none"> - Opvang - Primaire levensbehoeften - Uitvaartverzorging • Evacuatie <ul style="list-style-type: none"> - Verplaatsen mens en dier²⁹ • Omgevingszorg <ul style="list-style-type: none"> - Milieubeheer - Ruimtebeheer - Bouwbeheer

9.2 Aanvulling Water- en scheepvaartzorg

Aanvulling voor huidig (HVR)	Aanvulling voor nieuw (RRCP)
Water- en scheepvaartzorg: <ul style="list-style-type: none"> • Search and Rescue (SAR) • Nautisch verkeersmanagement • Beheer waterkwaliteit • Beheer waterkwantiteit en waterkeringen 	Cluster Water- en scheepvaartzorg: <ul style="list-style-type: none"> • Search and Rescue (SAR) • Nautisch verkeersmanagement • Beheer waterkwaliteit • Beheer waterkwantiteit en waterkeringen

²⁹ Grootschalige evacuatie leidt tot de inzet van een Hoofd Evacuatie.

10 Beschrijving rampbestrijdingsprocessen

10.1 Beschrijving “landprocessen”

Omschrijving Alle maatregelen die genomen moeten worden om bepaalde hulp te bieden, ongewenste effecten te bestrijden of de maatregelen tussen de uitvoerders te coördineren kunnen worden gebundeld in een rampbestrijdingsproces.

Voor een beschrijving van de rampbestrijdingsprocessen wordt verwezen naar het Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding (deel B3) en het RRCP. Hierin zijn de rampbestrijdingsprocessen beschreven. Deze 25 “landprocessen” worden aangevuld met 4 “waterprocessen”, die in de volgende paragraaf nader zijn uitgewerkt.

10.2 Beschrijving “waterprocessen”

Cluster Water en scheepvaartzorg De processen op het land worden aangevuld met de processen die specifiek van toepassing zijn op de incidentbestrijding op het water. Er is voor gekozen om deze processen specifiek te benoemen omdat het inhoudelijk andere processen betreffen met andere verantwoordelijke partijen. Het is van belang dat helder wordt toegelicht wat de inhoud van het water-rampbestrijdingsproces is.

De processen binnen het Cluster “Water- en scheepvaartzorg” betreffen die processen die te maken hebben met het opsporen en redden van mensen, scheepvaartverkeer-begeleiding en het beheer van de kwaliteit en kwantiteit van het water.

Rampbestrijdingsprocessen:

- Search and Rescue (SAR)
- Nautisch verkeersmanagement
- Beheer waterkwaliteit
- Beheer waterkwantiteit en waterkeringen

10.2.1 Search and Rescue

Inleiding Bij een incident kunnen slachtoffers en/of letsel ontstaan. Slachtoffers en gewonden krijgen door middel van Search and Rescue toegang tot de geneeskundige hulpverleningsketen.

Doel en definitie van het proces Search and Rescue (SAR) betreft de zorg voor de opsporing en redding van in nood verkerende mensen en dieren op en onder water in de periode dat er nog overlevingskansen zijn.

Redding van personen kan met verschillende middelen worden uitgevoerd. In alle gevallen moeten de geredde personen naar een veilige plek worden gebracht. Via de aanlandingsplaats bereikt men de wal.

Search and Rescue is het enige rampbestrijdingsproces met een engelse term. Er is voor gekozen om geen Nederlandse vertaling hiervan op te nemen omdat de meeste organisaties die uitvoering geven aan dit proces gewend zijn aan deze terminologie vanuit internationale standaarden. Een andere/extra benaming zal niet tot verheldering leiden.

Doelgroep Een ieder die op of in het betreffende water gezocht en/of gered moet worden. SAR is een term die dus niet alleen op ruime binnenwateren van toepassing is, maar ook op alle overige wateren.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

- In eerste instantie dienen er aan boord van het betrokken (lucht)vaartuig voldoende reddingsmiddelen aanwezig te zijn voor alle opvarenden.
- In tweede instantie dient er een beroep te worden gedaan op de capaciteit van in de nabijheid van het incident aanwezige scheepvaart.
- In derde instantie zal een beroep worden gedaan op de aanwezige reddingscapaciteit van hulpverleningsdiensten zoals helikopters en reddingboten.

	<p>SAR is een specialistische vorm van redden. Op verschillende wateren is SAR anders ingericht. Op de Noordzee is SAR een taak van de Kustwacht. Voor de overige (gemeentelijk ingedeelde) wateren is het proces SAR een primaire verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Zij bepalen bij wie de taak van het redden belegd wordt: bij de (regionale) brandweer, de Kustwacht of mogelijk een andere (particuliere) partij. Het ligt voor de hand dat daarbij gebruik wordt gemaakt van de daarvoor het best toegeruste organisatie³⁰.</p>	
Operationele Voorbereiding	<p>SAR betreft een specifiek proces, anders dan redden op het land, en vraagt dan ook een specifieke voorbereiding. Zo zullen wind en stroming hun invloed uitoefenen op personen en voorwerpen te water met als gevolg dat deze zich mogelijk niet meer bevinden in de nabijheid van de positie waar het incident heeft plaats gevonden. Het gebied waarin mogelijke overlevenden van het incident zich kunnen bevinden wordt met het verstrijken van de tijd steeds groter. Dit heeft gevolgen voor de omvang van het te definiëren zoekgebied. Een adequate voorbereiding op het zoeken naar drenkelingen is essentieel.</p> <p>Voor het opsporen en redden van mensen is de relevante wet- en regelgeving verwerkt in het Operationeel Plan Search and Rescue (OPPLAN-SAR). Het OPPLAN-SAR beschrijft de werkwijze van de SAR-dienst en de te volgen procedures. Voor een succesvolle redding is het van belang dat met de relevante partijen afspraken gemaakt worden over de invulling van de taken en het opleiden en oefenen.</p>	B
Organisatie van het proces	De SAR-actie kan afhankelijk van de procesverantwoordelijke worden gecoördineerd vanaf het Kustwachtcentrum, vanuit de GMK, of vanuit een verkeerspost. De ingezette eenheden opereren onder de afgesproken leiding en coördinatie.	3
Uitvoering	De SAR-dienst kan voor de uitvoering van de genoemde taak de volgende eenheden inzetten: <ul style="list-style-type: none"> • Reddingboten • Duikteams • Vliegende reddingseenheden, bestaande uit een of meer patrouillevliegtuigen en/of helikopters 	
Inleiding	<p>10.2.2 Nautisch verkeersmanagement</p> <p>Wanneer een incident, ramp of zwaar ongeval zich voordoet wordt soms de normale gang van het verkeer op het water ingrijpend wordt verstoord. Bij een stremming van de vaarweg kan in een dergelijke situatie omleiding van het verkeer noodzakelijk zijn.</p>	
Doel en definitie van het proces	<p>Het nautisch verkeersmanagement betreft de zorg voor de veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer. Het proces van nautisch verkeersmanagement vindt plaats zowel tijdens 'normale' omstandigheden als bij incidenten en kent twee doelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Verkeersopstoppingen of verkeersstremmingen voorkomen en/of op te lossen, zowel binnen als buiten het rampterrein, om belemmering in de hulpverlening en bestrijdingsactiviteiten zo veel mogelijk te voorkomen en een situatie van vlotte verkeersafwikkeling zo snel mogelijk te herstellen. 2. Economisch schade zoveel mogelijk beperken door het scheepvaartverkeer zo spoedig mogelijk weer doorgang te laten vinden eventueel via een alternatieve route. 	
Doelgroep	Al het scheepvaartverkeer op het betreffende water. Bij een incident kan een specifieke doelgroep ontstaan bestaande uit schepen die betrokken zijn bij de hulpverlening of gevolgen daarvan kunnen ondervinden.	
Activiteiten en verantwoordelijkheden	<p>In de Scheepvaartverkeerswet is opgenomen dat het bevoegd gezag de verkeersaanwijzingen verstrekt. Deze aanwijzingen hebben betrekking op een veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer. De nautische beheerder is verantwoordelijk voor het scheepvaartverkeer buiten de plaats incident.</p> <p>Het regelen van het verkeer is een wettelijke taak van de politie. Deze taak is neergelegd in de Politiewet 1993. Op het water is de politie verantwoordelijk voor een veilige werkplek en voor verkeersaanwijzingen op de plaats incident. Het verkeer regelen op grond van de Scheepvaartwet door de nautisch beheerder is een specifieke bepaling en prevaleert boven de Politiewet.</p>	

³⁰ Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 117, nr. 6 blz. 63/64.

Op wateren waar het regelen van het scheepvaartverkeer niet valt onder een nautisch beheerder is de politie ook op het water verantwoordelijk. Dan valt de verkeersbegeleiding onder het proces “verkeer regelen” / “handhaven mobiliteit”.

Als een incident op gemeentelijk ingedeeld gebied plaatsvindt, heeft de burgemeester op grond van de Wrzo het opperbevel indien het een ramp dan wel zwaar ongeval betreft. Op de Noordzee is het afhankelijk van de categorie-indeling bij opschaling en de instelling van het Regionaal Beheersteam Noordzee (RBN), of er in de aanloopgebieden overdracht van bevoegdheden plaatsvindt. Beleidsmatig gaan deze bevoegdheden van de nautisch beheerder over naar het RBN, operationeel naar het Kustwachtcentrum.

Operationele Voorbereiding	Afstemming tussen de nautische beheerder en de politie in voorbereidende fase alsmede tijdens een incident is van belang. Het is aanbevelingswaardig om met reddingsbrigades, KNRM of andere hulpverleners afspraken te maken. Deze afspraken kunnen onder andere betrekking hebben op het bereiken van schepen zonder marifoon zoals kleine recreatievaart. Ook kunnen overkoepelende organisaties zoals Schuttevaer, worden betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van dit proces.
Organisatie van het proces	Primair wordt voor het informeren en waarschuwen van de scheepvaart gebruik gemaakt van de marifoon. Een groot deel van het scheepvaartverkeer heeft hier beschikking over. Het proces nautisch verkeersmanagement dient zo ingericht te worden dat bij incidenten ook de noodzakelijke verkeersaanwijzingen aan vaarweggebruikers die geen marifoon uitluisteren gegeven kunnen worden. De instantie die het communicatieverkeer afhandelt dient bereikbaar te zijn op elk moment dat zich verkeer op de vaarweg bevindt.
Uitvoering	<p>De verkeerscentrale die verantwoordelijk is voor het stimuleren van vlot en veilig scheepvaartverkeer op de rijkswateren is de verkeerpost van Rijkswaterstaat. Ook op niet-Rijkswateren en kan de nautisch beheerder een verkeerscentrale hebben en kan het berichtenverkeer van verschillende nautische beheerders gezamenlijk verzorgd worden.</p> <p>Indien nodig kan onder meer ondersteuning worden gevraagd aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politie • Reddingsbrigades • KNRM • Kustwachtcentrum • Koninklijke Marechaussee • Havenbedrijf <p>Opgemerkt wordt dat de plicht van goed zeemannschap door hulp te verlenen door nabij gelegen schepen in de eerste fase van de calamiteit kan zorgen voor meer verkeer rondom het incident, waarbij extra coördinatie gewenst is. Daarbij speelt een snelle directe berichtgeving naar het scheepvaartverkeer door de verkeersposten een grote rol. Vervolgens zullen de zogenoemde Berichten aan de scheepvaart (BAS) of Berichten aan zeevarenden (BAZ) via het Infocentrum Binnenwateren of de Kustwacht uitgaan.</p>
Inleiding	<p>10.2.3 Beheer waterkwaliteit</p> <p>In de Wet rampen en zware ongevallen en in het Wetsvoorstel veiligheidsregio's wordt, bij de definiëring van de incidenten die als ramp of zwaar ongeval worden betiteld, expliciet aandacht besteed aan een ramp in de vorm van een grootschalig milieu-incident. Rampen en zware ongevallen kunnen immers ernstige schade veroorzaken aan het milieu. Bodem, lucht en grond- en oppervlaktewater kunnen als gevolg van de ramp en de bestrijding van de ramp verontreinigd (dreigen te) raken.</p> <p>Bij diverse rampscenario's kan een situatie ontstaan dat in het water stoffen komen die daar niet in thuishoren. Gedacht kan worden aan containers, vloeistoffen en scheepswrakken. De waterkwaliteitsbeheerder is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het water, het verwijderen of neutraliseren van watervreemde materie is daar een onderdeel van.</p>
Doel en definitie van het proces	Het waterkwaliteitsbeheer betreft de zorg voor de kwaliteit van het water en het behoud van het afgesproken niveau inclusief het opruimen van (oprijvende) stoffen of objecten op water of oevers die het waterbeheer en/of het nautisch beheer hinderen. De waterkwaliteitsbeheerder kan Rijkswaterstaat, provincie, waterschap of gemeente zijn.

Doelgroep	Alle instanties die betrokken zijn bij het waterkwaliteitsbeheer of gevolgen daarvan kunnen ondervinden.
Activiteiten en verantwoordelijkheden	<p>Het zorgdragen voor de kwaliteit van het water is vastgelegd in de milieuwetgeving, waaronder de Wet Milieubeheer, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet voorkoming verontreiniging door schepen en in de Wrakkenwet.</p> <p>Activiteiten op het gebied van milieuverontreiniging, thermische verontreiniging, nucleaire besmetting en botulisme behoren tot het takenpakket van de waterkwaliteitsbeheerder. Als een incident op gemeentelijk ingedeeld gebied plaatsvindt, heeft de burgemeester op grond van de Wrzo het opperbevel, indien het een ramp dan wel zwaar ongeval betreft. De provincie heeft bijzondere bevoegdheden en kan bijvoorbeeld acute sluiting van zwemwater gelasten voor zwemmers. Op de Noordzee is de minister van Verkeer en Waterstaat verantwoordelijk.</p>
Operationele Voorbereiding	De waterkwaliteitsbeheerder is als procesverantwoordelijke voor het waterkwaliteitsbeheer verantwoordelijk voor de voorbereiding op incidenten. Daarvoor is noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld plan, een draaiboek, een alarmeringsschema c.q. een piketregeling, aangewezen, opgeleide en geoefende medewerkers ondersteunt door checklisten/ instructies en kwalitatief hoogwaardig materiaal. Alle plannen, procedures en instructies worden dienen periodiek te worden geactualiseerd. Tevens wordt in incident/ rampbestrijdingsplannen aandacht besteed aan het proces waterkwaliteitsbeheer.
Organisatie van het proces	De waterkwaliteitsbeheerder is verantwoordelijk voor het beheer van de kwaliteit van het water. Verantwoordelijkheid houdt niet in dat het proces door de verantwoordelijke zelf dient te worden uitgevoerd. De procesverantwoordelijke dient zorg te dragen dat het proces functioneert en kan de uitvoering ook door anderen laten doen.
Uitvoering	De uitvoering van het proces geschiedt door het nemen van diverse maatregelen. Om drijvende stoffen op te ruimen kunnen bijvoorbeeld oliebooms worden ingezet. Andere stoffen kunnen een andere bestrijdingsmethode vragen.
Inleiding	<p>10.2.4 Beheer waterkwantiteit en waterkeringen</p> <p>In de Wet rampen en zware ongevallen en in het Wetsvoorstel veiligheidsregio's wordt, bij de definiëring van de incidenten die als ramp of zwaar ongeval worden betiteld, expliciet aandacht besteed aan een ramp in de vorm van een overstroming. Een overstroming kan een ramp of zwaar ongeval zijn of daartoe leiden. Ten tijde van een incident kan voor de bestrijding van het incident de waterkwantiteitsbeheerder het waterpeil aanpassen. Ook ter voorkoming van incidenten kan beïnvloeding van het waterpeil noodzakelijk zijn.</p>
Doel en definitie van het proces	<p>Het beheer van waterkwantiteit en waterkeringen betreft de zorg voor de regulatie van de waterhoeveelheden en het peilbeheer in het waterhuishoudkundig systeem.</p> <p>De beheerder van waterkwantiteit en/of van waterkeringen kan Rijkswaterstaat, provincie, waterschap of gemeente zijn.</p>
Doelgroep	Alle instanties die betrokken zijn bij het waterkwantiteitsbeheer of de gevolgen daarvan kunnen ondervinden.
Activiteiten en verantwoordelijkheden	Het zorgdragen voor de kwaliteit van het water is vastgelegd in de milieuwetgeving, waaronder de Wet Milieubeheer, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet voorkoming verontreiniging door schepen en in de Wrakkenwet. Activiteiten die verricht worden in het kader van waterkwantiteitsbeheer is de zorg met betrekking tot hoogwater/overstromingen, laagwater en ijsbezwaar (in de zin van waterkwantiteit: ijssdammen en stuwning). Als een incident op gemeentelijk ingedeeld gebied plaatsvindt, heeft de burgemeester op grond van de Wrzo het opperbevel indien het een ramp dan wel zwaar ongeval betreft. Op de Noordzee is de minister van Verkeer en Waterstaat verantwoordelijk.

B

3

Operationele voorbereiding	De waterkwantiteitsbeheerder en/of de beheerder van de waterkering is als procesverantwoordelijke ook verantwoordelijk voor de voorbereiding. Daarvoor is noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema c.q. een piketregeling, aangewezen, opgeleide en geoefende medewerkers ondersteunt door checklisten/instructies en kwalitatief hoogwaardig materiaal. Alle plannen, procedures en instructies worden jaarlijks geactualiseerd. Tevens wordt in incident/rampbestrijdingsplannen aandacht besteed aan het proces beheer van waterkwantiteit en waterkeringen.
Organisatie van het proces	De beheerder van waterkwantiteit en/of de beheerder van de waterkering is verantwoordelijk voor het beheer van de waterkwantiteit. Verantwoordelijkheid houdt niet in dat het proces door de verantwoordelijke dient te worden uitgevoerd. De procesverantwoordelijke dient zorg te dragen dat het proces functioneert en kan de uitvoering door anderen laten doen.
Uitvoering	De uitvoering van het proces geschiedt door het nemen van diverse maatregelen. Door middel van sluizen en andere waterstaatswerken kan het waterpeil worden beïnvloed.

11 Verantwoordelijkheidsverdeling

11.1 Verantwoordelijkheden op het water

Toelichting

In het volgende schema zijn alle rampbestrijdingsprocessen opgenomen en nader toegelicht.

Het kenmerk van een rampbestrijdingsproces is dat één instantie verantwoordelijk is voor het realiseren van de beoogde doelstelling en daarvoor afspraken maakt met de andere partners in dit proces die hieraan op onderdelen bijdragen kunnen leveren.

De afspraken hebben betrekking op de paraatheid, de opkomsttijden, de capaciteiten en de kwaliteiten van het personeel en de in te zetten middelen.

Er wordt bij de beschrijvingen onderscheid gemaakt tussen de verschijningsvorm van het water, te weten:

1. Binnenwateren (gemeentelijk ingedeeld)
2. Noordzee

Dit onderscheid wordt gemaakt omdat de verschillende omstandigheden, wet- en regelgeving van invloed kunnen zijn op het optreden van de hulpverleningsdiensten en de inhoud van het rampbestrijdingsproces. Waar er geen verschillen zijn ten opzichte van het optreden van het land wordt dit specifiek aangegeven.

Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten liggen ten grondslag aan het rampbestrijdingsschema:

1. De eigenaar (reder) van een schip is verantwoordelijk voor de zorg voor adequate middelen en organisatie ten behoeve van de incidentbestrijding aan boord van het schip.
2. Voor incidenten waarbij schepen betrokken zijn, geldt: de kapitein houdt altijd het gezag over het schip, tenzij het bevoegd gezag het gezag overneemt.
3. De beschrijving van de processen betreft een verkorte beschrijving van hetgeen in het Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding beschreven staat. Voor een volledige beschrijving en onderlinge relatie wordt naar het HVR verwezen.
4. In de kolom Noordzee is een aantal verschijningsvormen samengevoegd, te weten: het gebied < 1 km. van de kust, de aanloopgebieden en het gebied daarbuiten. Dit vanuit het uitgangspunt dat deze verschijningsvormen vallen onder het toepassingsgebied van de Wet BON. Hierbij worden de volgende randvoorwaarden gesteld:
 - Indien een incident binnen 1 kilometer van de kust (= gemeentelijk ingedeeld gebied) of in een aanloopgebied plaatsvindt dient de incidentbestrijding / SAR-actie plaats te vinden in overleg met het lokaal bevoegd gezag en in aansluiting op landelijke opschalingsstructuren.
5. Het proces ontruimen en evacueren is een politietak. Indien er tijdens een SAR operatie in belang van het redden het schip ontruimd wordt dan valt deze ontruiming onder het proces SAR.
6. Waar geschreven staat "Nautisch beheerder" wordt (afhankelijk van het watergebied) bedoeld:
 - Rijkswaterstaat of
 - Provincie of
 - Waterschap of
 - Gemeente of
 - Havenbedrijf/beheerder aanloopgebied of
 - Kustwacht
7. Waar geschreven staat "Beheerder waterkwaliteit", "Beheerder waterkwantiteit en/of waterkering" wordt (afhankelijk van het watergebied) bedoeld:
 - Rijkswaterstaat of
 - Waterschappen of
 - Provincie of
 - Gemeente
8. Alle processen worden in principe in multidisciplinair verband en overleg uitgevoerd. Indien andere partijen dan de procesverantwoordelijke specifiek betrokken worden bij de uitvoering, dan zijn deze partijen benoemd onder het kopje "betrokken partijen".

B

3

Deelproces	Beschrijving	Incidentbestrijding op het land		Incidentbestrijding op het water		
		Gemeentelijk ingedeeld gebied op land		Binnenwateren	Noordzee VN-verdrag SAR en Wet BON	
1	Bestrijden van brand en gevaarlijke stoffen	Het voorkomen van uitbreiding en het terugdringen van de fysieke oorzaak en de daarmee samenhangende fysieke effecten van een incident	Verantwoordelijke	Brandweer	Brandweer	1. Kapitein / eigenaar
			Betrokken partijen			Berger, nautisch beheerder
2	Redden en technische hulpverlening link met proces 26	Door middel van redden en technische hulpverlening krijgen slachtoffers toegang tot de geneeskundige hulpverlening. Redden op het water is ondergebracht bij proces 26: "Search and Rescue"	Verantwoordelijke	Brandweer	Technische hulpverlening: Brandweer Redden: geen proces op het water (zie proces 26)	Kustwacht
			Betrokken partijen			
3	Ontsmetten mens en dier	Het voorkomen of beperken van de gevolgen van chemische, biologische en/of radioactieve besmetting	Verantwoordelijke	Brandweer	Brandweer	Kustwacht
			Betrokken partijen		Nautisch beheerder Defensie	Defensie
4	Ontsmetten vervoersmiddelen en infrastructuur	Het ontsmetten van hulpverleningsmateriaal, voer- en vaartuigen, infrastructuur en objecten om de gevolgen van een besmetting te voorkomen of te beperken	Verantwoordelijke	Brandweer	Brandweer	Kustwacht
			Betrokken partijen		Defensie	Defensie
5	Waarnemen en meten link met proces 28	Verkennen, georganiseerd verzamelen van meetgegevens, monsters over de aard, ernst en omvang van een gevaarstoestand	Verantwoordelijke	Brandweer	Lucht, schip en lading: Brandweer	Lucht, schip en lading: Kustwacht
			Betrokken partijen		Waterkwaliteit: proces 28	Waterkwaliteit: proces 28
6	Waarschuwen van de bevolking	Zo snel mogelijk waarschuwen van de bevolking bij een dreiging of rampsituatie	Verantwoordelijke	Brandweer	Brandweer	Kustwacht
			Betrokken partijen		GMK, verkeerspost (VHF), KNRM, Reddingsbrigade, politie	GMK, verkeerspost (VHF), Kustwacht, Reddingsbrigade, KNRM, politie
7	Toegankelijk maken en opruimen link met proces 27	Zorgdragen voor goede aan- en afvoerwegen naar en van het incident, door hinderlijke blokkades weg te nemen	Verantwoordelijke	Brandweer	Geen proces op het water (zie proces 27)	Geen proces op het water (zie proces 27)
			Betrokken partijen			
8	Geneeskundige hulpverlening somatisch	Opvang en zorg voor gewonden (Hulpverlening aan niet-gewonde slachtoffers valt onder het proces opvang en verzorging)	Verantwoordelijke	GHOR	GHOR (AZN en GHOR zijn in beraad over zorg op het water)	Kustwacht (via Radio Medische Dienst)
			Betrokken partijen		Reddingsbrigade/KNRM /Kustwacht	Reddingsbrigade/KNRM /Kustwacht
9	Preventieve Openbare Gezondheidszorg	De beoordeling van en maatregelen tegen schadelijke invloeden op de gezondheid via voedsel, (drink)water, bodem en lucht door blootstelling tijdens een incident en door eventuele achterblijvende besmetting	Verantwoordelijke	GHOR	Geen proces op het water	Geen proces op het water
			Betrokken partijen			
10	Geneeskundige hulpverlening psychosociaal	Hierbij gaat het om de collectieve opvang van slachtoffers direct na het incident in opvangcentra (en door eigen personeel in de ziekenhuizen) en het verlenen van psychosociale hulp	Verantwoordelijke	GHOR	Geen proces op het water	Geen proces op het water
			Betrokken partijen			

Deelproces	Beschrijving	Incidentbestrijding op het land		Incidentbestrijding op het water		
		Gemeentelijk ingedeeld gebied op land		Binnenwateren	Noordzee VN-verdrag SAR en Wet BON	
11	Ontruimen en evacueren	De bevolking (waaronder ook dieren) voor een korte tijd, op advies van de parate diensten, hun verblijfsplaats laten verlaten, al dan niet met dwang	Verantwoordelijke	Politie	Politie	Politie
			Betrokken partijen		Aanwezige middelen / vaartuigen worden door Kustwacht en/of Nautisch beheerder gecoördineerd	Aanwezige middelen / vaartuigen worden door Kustwacht gecoördineerd
12	Afzetten en afschermen (op plaats incident)	Het zorgdragen voor ongestoorde rampbestrijdings- en hulpverleningsactiviteiten op de plaats van het incident	Verantwoordelijke	Politie	Politie	Politie
			Betrokken partijen		Nautisch beheerder	Nautisch beheerder
13	Verkeer regelen (omgeving) link met proces 27	Om stagnatie in de hulpverlening en bestrijdingsactiviteiten te voorkomen en economische schade zoveel mogelijk te beperken is het van belang verkeersopstoppingen of stremmingen te voorkomen en/of op te lossen	Verantwoordelijke	Politie	Geen proces op het water (zie proces 27)	Geen proces op het water (zie proces 27)
			Betrokken partijen		Indien het verkeer niet onder nautisch beheerder valt dan: Politie	Indien het verkeer niet onder nautisch beheerder valt dan: Politie
14	Handhaven openbare orde	Ervor zorgdragen dat de openbare orde en de rechtsorde worden gehandhaafd en dat hulp wordt verleend aan hen die dat behoeven	Verantwoordelijke	Politie	Politie	Politie
			Betrokken partijen			Coördinatie door Kustwacht
15	Identificeren slachtoffers	Het zowel ten tijde als na afloop van een incident vaststellen van de identiteit van de overleden slachtoffers. Onder dit proces valt ook de berging	Verantwoordelijke	Politie	Politie	Politie
			Betrokken partijen			Coördinatie door Kustwacht
16	Begidsen	Ten tijde van een incident (alsmede bij dreiging daarvan) zorgdragen voor de begeleiding van de bij de hulpverlening betrokken personen en organisatie om stagnatie in de hulpverlening te voorkomen	Verantwoordelijke	Politie	Politie	Politie
			Betrokken partijen		Nautisch beheerder, Reddingsbrigade, Kustwacht indien betrokken	Aanwezige middelen / vaartuigen worden door Kustwacht gecoördineerd
17	Strafrechtelijk onderzoek	Het ten tijde en na afloop van een incident doen van onderzoek naar de oorzaak, met als doel het opsporen van strafbare feiten	Verantwoordelijke	Politie	Politie	Politie
			Betrokken partijen			
18	Voorlichten en informeren	Het verschaffen van informatie op een gerichte en duidelijke manier aan de uiteindelijke doelgroep	Verantwoordelijke	Gemeente	Gemeente	Kustwacht Bij effect op het land: Gemeente
			Betrokken partijen			
19	Opvang en verzorgen	Het opvangen en verzorgen tijdens en na een incident van ontheemden, evacues en behandelde gewonden (inclusief dieren) voor de periode dat de getroffen nog niet naar hun verblijfplaats kunnen terugkeren	Verantwoordelijke	Gemeente	Geen proces op het water	Geen proces op het water
			Betrokken partijen			
20	Uitvaartverzorging	Het regelen ten tijde en na afloop van een incident van de uitvaart van (grote aantallen) overleden slachtoffers	Verantwoordelijke	Gemeente	Geen proces op het water	Geen proces op het water
			Betrokken partijen			
21	Registratie van slachtoffers	Het verzamelen (registeren), groeperen en verifiëren van informatie over slachtoffers (het lot en eventuele verblijfplaats), alsmede het verstrekken van informatie aan het bevoegd gezag	Verantwoordelijke	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			Betrokken partijen		KNRM, Reddingsbrigade, politie, nautisch beheerder	Nautisch beheerder

B

3

Deelproces	Beschrijving	Incidentbestrijding op het land		Incidentbestrijding op het water		
		Gemeentelijk ingedeeld gebied op land		Binnenwateren	Noordzee VN-verdrag SAR en Wet BON	
22	Voorzien in primaire levensbehoeften	Het voorzien in (tijdelijke) huisvesting, voeding, gas, drinkwater, elektravoorziening en dergelijke aan gedupeerden ten tijde van en na afloop van een incident	Verantwoordelijke	Gemeente	Gemeente	Op zee: Kustwacht Bij effect op het land: Gemeente
			Betrokken partijen			
23	Registratie van schade en afhandeling	Het ten tijde en na afloop van een incident door registratie van schade een juist en zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen over de aard en omvang van de schade	Verantwoordelijke	Gemeente	Gemeente	Vlagstaat
			Betrokken partijen			
24	Milieuzorg link met proces 28 en 29	Ten tijde van en na afloop van een incident zorgen voor de handhaving van de kwaliteit, dan wel herstel van het milieu of de leefomgeving, alsmede het inschatten van de risico's voor het milieu en het nemen van maatregelen om het milieu te beschermen	Verantwoordelijke	Gemeente	Kwaliteit lucht en droge bodem: gemeente	Kwaliteit lucht: rijksoverheid
			Betrokken partijen		Kwaliteit flora en fauna: LNV	Kwaliteit flora en fauna: LNV
					Waterkwaliteit: zie proces 28	
				Waterkwantiteit: zie proces 29		
25	Nazorg	Het (tijdens) na afloop van een incident verlenen van adequate nazorg aan zowel directe als indirecte slachtoffers	Verantwoordelijke	Gemeente	Geen proces op het water	Geen proces op het water
			Betrokken partijen			
26	Search and Rescue link met proces 2	De zorg voor de opsporing en redding van in nood verkerende mensen en dieren op en onder water in de periode dat er nog overlevingskansen zijn.	Verantwoordelijke	Geen proces op land	Brandweer* (indien opgedragen via B&W)	Kustwacht
			Betrokken partijen		Kustwacht* (indien opgedragen via B&W) Derden* (indien opgedragen via B&W)	
				Brandweer, Kustwacht, KNRM, Reddingsbrigade, omliggende schepen, nautisch beheerder, berger	KNRM, Reddingsbrigade, omliggende schepen, nautisch beheerder, berger	
27	Nautisch verkeersmanagement link met proces 7 en 13	De zorg voor een vlotte en veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer met tot doel verkeersopstoppingen of verkeersstremmingen te voorkomen en/of op te lossen en economisch schade zoveel mogelijk te beperken.	Verantwoordelijke	Geen proces op land	Nautisch beheerder	Kustwacht
			Betrokken partijen		Politie	
28	Beheer waterkwaliteit link met proces 5 en 24	De zorg voor de kwaliteit van het water en het behoud van het afgesproken niveau of herstel naar dat niveau inclusief het opruimen van (opdrijvende) stoffen of objecten op het water of oevers die het waterbeheer en/of het nautisch beheer hinderen.	Verantwoordelijke	Geen proces op land	Beheerder waterkwaliteit	Kustwacht
			Betrokken partijen			
29	Beheer waterkwantiteit en waterkeringen link met 24, 27 en 28	De zorg voor regulatie van de waterhoeveelheden en het peilbeheer in het waterhuishoudkundig systeem	Verantwoordelijke	Geen proces op land	Beheerder waterkwantiteit en/of waterkeringen	Kustwacht
			Betrokken partijen			

* Search and Rescue (SAR) op de Noordzee is een taak van de Kustwacht. Op de gemeentelijk ingedeelde wateren is het redden van mens en dier (op het water heet dit SAR) een primaire verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders (B&W). Zij bepalen bij wie de taak van het redden belegd wordt: bij de (regionale) brandweer, de Kustwacht of mogelijk een andere (particuliere) partij. Het ligt voor de hand dat daarbij gebruik wordt gemaakt van de daarvoor de best toegeruste organisatie. Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 117, nr. 6 blz. 63/64

Via de Veiligheidsregio bepalen de Colleges van B&W aan wie de SAR-taak wordt opgedragen. In de gebieden die zijn aangewezen als "Ruime binnenwateren" (zie begrippenlijst) geeft de Kustwacht op dit moment reeds uitvoering aan de SAR-activiteiten. Op de overige wateren wordt dit meestal door de brandweer uitgevoerd.

